

**УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ НАУК ПРО ЗДОРОВ'Я**

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**Формування соціальної згуртованості
територіальної громади шляхом розвитку
волонтерської діяльності**

**Виконав: студент 6 курсу,
групи ЗСР 21/М
спеціальності 231 – соціальна робота**

Цебенко О.А.

Науковий керівник: к. техн. н. Кокоячук Юлія

Рецензент _____

ЛЬВІВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ГРОМАДИ, ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДІ	8
1.1. Соціальна згуртованість територіальної громади як явище.....	8
1.2. Ретроспективний аналіз розвитку волонтерства в Україні.....	13
1.3. Волонтерство як інструмент соціальної роботи в громаді.....	18
1.4. Управління волонтерською діяльністю в громаді.....	20
1.5. Роль влади, бізнесу, громадського сектору в успішній згуртованості громади.....	23
Висновки до 1 розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГРОМАДАХ	29
2.1. Методологія проведення дослідження волонтерської діяльності у громадах.....	29
2.2. Загальна характеристика Стрілківської, Жовтанецької та Смизької територіальної громад.....	32
2.3. Результати дослідження волонтерської діяльності у Стрілківській, Жовтанецькій та Смизькій територіальній громаді.....	37
Висновки до 2 розділу.....	45
РОЗДІЛ 3: ДОРОЖНЯ КАРТА ПІДТРИМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСТВА ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ ГРОМАДИ.....	47
3.1. Розроблення дорожньої карти підтримки волонтерства в територіальній громаді.....	47
3.2. Експертне оцінювання та удосконалення дорожньої карти.....	49
3.3. Дорожня карта підтримки організації волонтерського руху для згуртування територіальної громади.....	51
Висновки до 3 розділу.....	56
ВИСНОВКИ.....	57

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТОК А.....	64
ДОДАТОК Б.....	66
ДОДАТОК В.....	67
ДОДАТОК Д.....	89

ВСТУП

Актуальність наукової проблеми: Революція Гідності, Антитерористична операція та Операція Об'єднаних Сил на Донбасі, епідемія Covid-19 та військове вторгнення 24 лютого 2022 року повністю змінили кожного з нас та наше суспільство. Українці навчилися швидко мобілізуватися та згуртовуватися перед загрозою й швидко реагувати на виклики сьогодення. Це, у свою чергу, сприяє зростанню волонтерського руху за останні вісім років, все більше тема благодійництва й волонтерства є актуальною в суспільстві, а частка тих, хто волонтерить, зростає....

Так, згідно з дослідженням від «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва і соціологічна служба Центру Разумкова частка тих, хто займається громадською діяльністю, збільшилася від 12 до 18% (2018), у 2021 році до 67% українців допомагали іншими людям матеріально чи нематеріально (Благодійність очима українців, 2022). Події, з якими стикається українське суспільство, мали колосальний вплив на вихід волонтерства на новий рівень розвитку. Волонтерство є невід'ємною частиною кожного з нас, і його роль із кожним роком зростає. За результатами рейтингу «World Giving Index» (WGI), опублікованого у 2022 році, Україна увійшла до десятки країн, які розвивають благодійність та продемонстрували одне з найвищих зростання WGI – всесвітнього індексу благодійності за останні роки (Charities Aid Foundation, 2022).

Поряд із цим великим сплеском волонтерського руху, на початку війни ця благодійна справа характеризувалася хаосом та потребою у систематизації. Така неупорядкована діяльність громадянського суспільства має низку шкідливих наслідків, наприклад швидке вигорання, недовіра до ГО, волонтерів та власне розчарування щодо волонтерства, яке було здійснене. Отже виникла потреба у фаховому підході до здійснення благодійності, зокрема у якісній організації волонтерської допомоги в громадах та управлінні волонтерами. Вона ще більше загострилася після місяця повномасштабного вторгнення, коли у волонтерів настало емоційне вигорання і чимала кількість волонтерських ініціатив перестала існувати, а робота й надалі потребувала рук. Чимала кількість волонтерських ініціатив перестала існувати. Невирішеним залишалося питання, щодо того, як же згуртувати громаду

далі, як залучати волонтерів на довгострокову основу, як мотивувати їх далі бути з вами?

Неприбуткові організації, державні інституції соціальної чи інших сфер усвідомлюють, що для досягнення їхніх місій та цілей є мала кількість кадрів, а тому є потреба в комплексному й постійному залученні людей, які готові вкладати свій часовий ресурс, щоб ефективно протидіяти ворогу й робити внесок у спільну перемогу, відповідати на потреби, які держава та ФСР не встигають перекрити та врешті-решт розвивати свою громаду й активізувати її.

З іншого боку в Україні ще наявні залишки радянщини, де зруйновано традиції колективних дій у громаді та низький рівень соціального капіталу. А це своєю чергою стимулює змінити підходи до управління громадою та вкладати в розбудову соціальної згуртованості мешканців громади.

З огляду на ці причини, є важливо у громадах розвивати якісне волонтерство та професійно підходити до цієї справи, а також адаптовувати наявні практики здійснення волонтерської діяльності в інших громадах. Висвітлення й систематизація кращих практик сприятиме зростанню волонтерської активності в громадах та більш ґрунтовному й професійному підході до організації волонтерських проєктів та залучення волонтерів. Бо це ніяк не спонтанна й не випадкова діяльність, а це довга та дуже тонка робота, пов'язана насамперед з побудовою довіри між організацією, громадою та волонтером.

Про організацію волонтерства писали Маккарлі (1998), Вайнола Р.Х., Капська А.Й, Комарова Н.М. та ін. (1999), Юрченко (2004), Лях Т. Л. (2010), Зима (2011), Горелов Д.М., Корнієвський О.А(2015). Важливими у дослідженні питання волонтерства в громаді є наукові праці Крапівіна (2010), Тохтарова (2014) та Карий О., Панас Я. (2016). Актуальною, відносно нещодавно написаною та важливою для дослідження є монографія Слезанської «Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи» (2018). Методики сучасних підходів до організації соціальної роботи стануть наріжним каменем мого дослідження волонтерства в громаді. Невід'ємною частиною матеріалів по волонтерському менеджменту та організації волонтерської діяльності є діяльність неурядового сектору, а саме веб-

сайти та статті: центру волонтеріату «Добра воля», ресурсного центру «Гурт», «Всеукраїнського громадського центру «Волонтер», ГО «Будуємо Україну разом», ГО «Українська волонтерська служба», ГО «Март» та ініціатива з якісного залучення волонтерів «Макітра». Варто додати про важливість соціального служіння Церкви, як чинник для активізації громади та розвитку волонтерської діяльності. Це питання яскраво розкрито у «Посібнику для організації соціального служіння у парафіях», виданому МБФ «Карітас України». Також важливо розглянути й соціологічні дослідження по практиці з організації волонтерства, зокрема Українського інституту соціальних досліджень (1998), а також актуальним є дослідження фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Благодійність і волонтерство: результати соціологічного дослідження.» (2018) та «Благодійність очима українців» (2019 та 2021) фундації Загорій, які допомагають зрозуміти наявний стан залучення українців до благодійництва та волонтерства. Окремі питання, що стосувалися активізації громади та розвитку громадськості в ній, є в дослідженні Захарченка та Фукуями.

Спираючись на інформаційні та емпіричні дослідження, а також добрі практики, важливо сформувані чіткі алгоритми для якісного залучення та роботи з волонтерами на місцевому рівні за для згуртування громади.

Об'єктом дослідження є волонтерська діяльність в територіальній громаді.

Предмет дослідження - це особливості волонтерської діяльності як засобу формування соціальної згуртованості в громаді.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати та дослідити волонтерський рух у територіальних громадах, на основі чого запропонувати рекомендації щодо підтримки й розвитку волонтерства для формування соціальної згуртованості громади.

Завдання магістерської роботи:

1. Здійснити теоретичний аналіз волонтерства та соціальної згуртованості громади як явищ;
2. Дослідити особливості організації волонтерства в громадах України.

3. Розкрити та проаналізувати наявні добрі практики організації волонтерства на прикладі трьох територіальних громад

4. Розробити дорожню карту підтримки волонтерства для соціальної згуртованості громади

Етичні засади дослідження: співвідношення двох ролей - дослідника й агента змін, певна відповідальність щодо використання даної дорожньої карти для подальшого застосування в інших громадах.

Практична значущість дослідження: полягає у створенні покрокової дорожньої карти для реалізації організації підтримки волонтерства в територіальній громаді.

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ГРОМАДИ, ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДІ

1.1. Соціальна згуртованість територіальної громади як явище

У 2015 році стартувала реформа децентралізації - добровільного об'єднання сільських, міських громад в об'єднані територіальні громади (ОТГ) та передання більше прав, повноважень, бюджету з центру "на місця". Це у свою чергу сприяє спроможності самої громади, її соціально-економічного розвитку. На тлі реформи децентралізації розвивається соціальна робота в територіальній громаді, адже вирішення соціальних питань, соціальний захист (а саме ефективно надання соціальних послуг) та соціальний капітал стали невід'ємною частиною ефективного впровадження даної реформи. Децентралізація стала об'єктом нових наукових досліджень, впровадження нових підходів та систем у розуміння соціальної роботи в громаді (Слозанська, 2018).

Проводячи аналіз активізації територіальної громади, варто розуміти базові онтологічні поняття та різні підходи до тлумачення понять «громада», «територіальна громада», «соціальна робота в громаді», «соціальна згуртованість громади».

У «Тлумачному словнику сучасної української мови», «громада» трактується як група людей, об'єднаних єдністю положення, інтересів та завдань (Коврига, Л. П., Ковальова, Т. В., Пономаренко, В. Д., 2005).

У сучасному науковому дискурсі є різні підходи до визначення терміну «громада». Так, соціологи розглядають громаду, як об'єднання чи спільноту людей, які мають спільну територію з метою соціальної взаємодії. (Слозанська, 2018)

Однак спільна територія це не лише про адміністративну територіальну одиницю, соціологічний підхід більше розглядає «громаду» в значенні "спільноти", об'єднані людей за спільними інтересами, цінностями, тощо. У інших підходах громада є локальною соціальною системою з соціальними взаємозв'язками та відносинами. З точки зору соціальної роботи «громада» – це об'єднання людей, які мають спільні інтереси у сфері соціального захисту населення і де є спроба організації громади, проте дане визначення не використовується у ширшому науковому

дискурсі. Підсумовуючи описані визначення терміну «грумада», яскраво можна структурувати два підходи до поняття «грумада»: територіальна грумада та «грумада за інтересами» (такий підхід є у науковому дискурсі Великобританії (М.Пейн), Німеччини (Ф.Тьонніс))(Слозанська, 2018).

В Україні, особливо з початком реформи децентралізації використовується термін «територіальна грумада», який є надзвичайно важливим у науковому дискурсі, бо дозволяє точніше окреслювати значення терміну та контекст, на відміну від простого вживання «грумада», оскільки тут йдеться про «об'єднання людей, що постійно мешкають на певній, географічно визначеній території, характеризуються злагоженістю різнопланових зв'язків (демографічних, територіальних, політичних, майнових, професійних, мовних, релігійних, соціально-культурних тощо), спільністю інтересів, орієнтованістю на кожного її члена та активною їх участю у розвитку, покращенні грумади.» (Слозанська, 2018).

Наступним важливим кроком є розуміння «соціальної згуртованості», Гриненко А.М., та Кирилюк В.В. у своїй статті даний термін «визначається як характеристика групи, всі частини якої тісно взаємопов'язані між собою»(2017). Найважливішими передумовами соціальної згуртованості є розбудова довіри, взаємної поваги та партнерських відносин (Економічні засади сприяння згуртованості грумад, 2015).

Соціальна згуртованість також розглядається, як об'єднання відповідно до спільних цілей розвитку, основою є активна участь населення у розв'язанні проблем місцевого значення та спільній взаємній довірі між владою, бізнесом і грумадськістю. Високий рівень згуртованості є сприятливим чинником щодо мобілізації наявних ресурсів у реалізації соціальних чи економічних ініціатив; сприяння високому рівню соціальної відповідальності бізнесу; та досягнення резистентності (стійкості) до непрогнозованих викликів (Економічні засади сприяння згуртованості грумад, 2022).

У статті «Соціальна згуртованість. Чому це важливо для грумади» досить вдалими подається визначення від Світового Банку, який описує даний термін, як *«клей, який об'єднує суспільство, сприяє гармонії, відчуттю спільноти та відданості у досягнення спільного блага»*. Високий рівень соціальної згуртованості вказує на

високий рівень соціальної відповідальності, соціального капіталу, громадської активності та справедливих взаємин з владою в громаді (2022).

Для проведення соціальної роботи в громаді важливо розуміти роль, яку в цьому процесі відіграє соціальна згуртованість. Важливість цієї теми підкреслюється у визначенні та цілях сучасної соціальної роботи. У сучасному визначенні соціальної роботи (2014) простежується трансформація: зміст соціальної роботи розширюється за межі академічної складової, допомоги маргіналізованих групам та людям у СЖО, він також полягає у тому, щоб наснажувати, згуртовувати та залучати цілу громаду до покращення їхнього добробуту. У новому визначенні «соціальна згуртованість» вперше займає центральне місце:

«Соціальна робота – це заснована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, **соціальній згуртованості**, активізації та звільненню людей »(Семигіна, 2015).

У сучасних цілях соціальної роботи бачимо схожі тенденції. Так, міжнародна соціальна робота керується таким цілям, як глобальна солідарність, зміцнення демократії, залучення до прийняття рішення, сталий розвиток (Ахмаді, 2003). А соціальна згуртованість є одним із засобів для реалізації цих цілей та, відповідно, цілей соціальної роботи.

Ключові концепції сучасної соціальної роботи ґрунтуються на підвищенні якості життя індивіда, групи людей, громади, тощо. Досягненню цього відповідно сприяє інклюзії в суспільстві та поступовий шлях збільшення участі всіх громадян у прийнятті рішень. На перших етапах це подолання соціальної несправедливості, ексклюзії, стигми, маргінесу та подальшою адаптивною соціалізацією - засвоєння нових соціальних ролей та формування резилієнсу (виживання в умовах кризи та проблем). Найвищим рівнем концепції сучасної соціальної роботи є наснаження (емпаурмент), яке полягає в соціальній згуртованості громади, як кінцевої мети безпосередньої участі її мешканців в прийнятті рішень (Семигіна, 2020).

З'ясувавши новий підхід до соціальної роботи, проаналізуємо підходи до соціальної роботи в громаді. Ганна Слезанська у своїй монографії представляє кілька визначень: «активізація безоплатної, самомотивованої діяльності мешканців, що

відображає або стосується сумісного життя чи умов життєдіяльності населення; вона також може містити в собі діяльність органів влади або інших дійових осіб, що мобілізує або включає такі дії з боку мешканців»(2018).

У монографії «Робота в громаді: практика й політика» (2004) соціальна робота розглядається з одного боку діяльність за місцем проживання клієнтів та до роботи в місцевих структурах, що передбачає діяльність органів місцевої влади, що сприяє розвитку соціальної політики держави на місцевому рівні, тобто наявні два різні підходи, другий з них стосується вищого управлінського рівня соціальної роботи.

Інші дослідники Дж. Бопп (G. Bopp) та М. Бопп (M. Bopp) виокремили два основні підходи до організації соціальної роботи в громаді: підхід, заснований на наданні соціальних послуг урядовими й громадськими організаціями, та підхід, заснований на активізації членів громади та всієї громади до участі у вирішенні існуючих соціальних проблем. М. Ромм вважає, що соціальна робота в громаді включає діяльність різноманітних соціальних служб та соціальних працівників на локальному рівні щодо вирішення соціальних проблем та задоволення потреб представників різних соціальних груп в межах громади, реалізацію соціальних програм та проектів, громадських ініціатив задля покращення умов життєдіяльності жителів громади (Слозанська, 2018).

Нові умови й підходи до соціальної роботи в громаді передбачають формування відповідних компетенцій, як кейс-менеджмент, навички медіації, адвокації, прийняття управлінських рішень; розподілу наявних ресурсів та залучення нових, тощо. Усе це формує сучасний новий підхід до соціальної роботи.

Аналізуючи соціальне згуртування громади потрібно розуміти усі соціальні проблеми чи виклики, які протидіють цьому. Для їх вирішення існують моделі соціальної роботи в громаді, які потребують детального аналізу, для розуміння їх впливу спершу на активізацію громади, а потім на її згуртування.

У теорії та практиці соціальної роботи в громаді існують різні моделі соціальної роботи в громаді, найважливіші з них це класифікація Д. Ротмана та К. Попла. Вченим Д.Ротманом було виділено три класичні моделі: – місцевий розвиток

або розвиток територіальної громади (Local development or community development); – соціальне планування (Social Planning); – соціальну дію (Social Action) (Слозанська, 2018).

Основними характеристиками моделі «місцевого розвитку» є залучення членів громади до визначення її потреб і проблем; реалізації заходів, спрямованих на їх задоволення і вирішення, організовані зусилля людей, спрямовані на покращення умов життя в локальній громаді, активне залучення жителів до вирішення власних проблем; розвиток можливостей і ресурсів громад, їх інтеграція; налагодження добровільної співпраці (Семигіна, Т., 2006).

Також важливою для соціальної згуртованості є ротманівська модель «соціальної дії», яка є ефективною у випадку, коли для задоволення потреб і вирішення проблем окремих груп, виникає необхідність зміни, перерозподілу ресурсів, влади або законодавства. Згодом було додано ще чотири моделі, одна з них яскраво вписується у розвиток волонтерської діяльності, мова йде за модель «соціальної підтримки і догляду в громаді» (Community care), яка передбачає створення мережі професійних соціальних служб або волонтерських організацій у територіальній громаді з метою надання кваліфікованої підтримки, організації догляду і покращення соціального добробуту жителів громади. І тут мова йде більше про допомогу вразливим верствам населення й волонтерську діяльність для цих груп (Слозанська, 2018).

Наявні методи соціальної роботи в громаді теж сприяють соціальній згуртованості та активізації розвитку громад, а саме: метод організації громад (community organizing), метод розвитку громад (community development) та метод соціальної дії (social action).

Варто відзначити, що реформа децентралізації стала важливим чинником розвитку соціальної роботи в територіальній громаді. У науковому дискурсі досі існують різні підходи щодо понять «громада», «соціальна робота в ТГ», тощо. Повну й достатню відповідь щодо цього питання дала Ганна Слозанська у своїй монографії «Соціальна робота в територіальній громаді», спираючись на існування різних моделей та методів соціальної роботи. Чимала кількість з наявних підходів

стосуються залучення громадян до допомоги іншим, прийняття рішень та активної участі мешканців громади в її житті, що безпосередньо є чинниками зростання соціальної згуртованості в ТГ.

1.2.Ретроспективний аналіз розвитку волонтерства в Україні

Під волонтерством розуміється добровільна, безоплатна суспільна корисна діяльність людини або групи людей, спрямована на вирішення або пом'якшення соціальних проблем (Українська волонтерська служба).

Слово “волонтерство” відносно нове для світу та українців. Перша згадка про “волонтерство” сягає 1859 року, коли швейцарський підприємець і громадський діяч Жан Анрі Дюнан, вражений страшними наслідками однієї з найкривавіших битв австро-італо-французької війни (під Сольферіно на полі бою лишилися вмирати більше дев'яти тисяч скалічених солдат), фактично ініціював створення Міжнародного комітету Червоного Хреста – організації, що на добровільних засадах надавала би першу медичну допомогу пораненим (Лях, 2012).

Попри це, та діяльність, яку зараз ми називаємо “волонтерством” була характерна для світу з давніх-давен. Принципи милосердя, людяності й т.д. були основою усіх релігій та були властиві в суспільних нормах усіх давніх цивілізацій. Яскраво ці риси видно в монотеїстичних релігіях, особливо в християнстві (багато яскравих прикладів у Біблії щодо важливості дії, яскравими прикладами є слова Ісуса Христа в Нагірній проповіді, заповіді блаженства, тощо)(Лях, 2012).

В Україні, яка є спадкоємницею держави Київська Русь, принцип добровільної допомоги та благодійності був звичною практикою у житті русинів. Перші витoki милосердя видно ще перед запровадженням християнства за часів князів Олега та Ігоря. Звісно, що великим поштовхом до розвитку благодійництва на Русі трапилося вже після запровадження 988 р. християнства Володимиром Великим. Ідеї милосердя та благодійності, які є невід'ємною частиною християнства активно поширювалися на українські землі. Важливою практикою серед руської знаті було віддавати десятину для бідних та хворих людей. Монастирі й церкви ставали першими місцями, де надавалася соціальна й благодійна допомога, а духовенство мало, як обов'язок

опікуватися цими людьми, які зараз називаємо “маргіналізованими” (яскравий приклад “Церковний статут 996р.). Служінням іншим входило також у збірки законів “Руська правда” та “Повчання” Володимира Мономаха. Наступні князі теж продовжували цю справу. Після занепаду Київської Русі справу благодійництва й служіння іншим перейняли на себе братства, гетьмани й козацька старшина (Лях, 2012).

Практика благодійності була також і в сільських громадах. Взаємодопомога була помітною рисою суспільних відносин в громадах. Так, якщо в когось згорів будинок, люди долучалися для того, щоб допомогти. Загалом громада несла відповідальність за сиріт, вдівців, старців та немічних, тощо та сприяла системі взаємодопомоги та довіри між жителями громади. Однією з яскравих форм спільної взаємодії в громаді було проведення толок (Лях, 2012).

Наприкінці 19 століття - на початку 20 століття благодійність в Україні розквітає. Так, наприклад в Києві в цей час існує 86 благодійних організацій та товариств. Як було згадано раніше про заснування організації “Червоний Хрест” 1859 р., вона також поширилася й на українські землі й тут нею було організовано добровільний запис у сестри милосердя для роботи в шпиталях. Поряд із цим нам відомо про таких благодійників, як: Терещенки, Бродські, Попові, Симиренки, а також український митрополит Української Греко-Католицької Церкви Андрей Шептицький (Лях, 2012).

Прихід більшовиків зумовив занепад благодійництва, добровільна діяльність в тому вигляді, якою була шкодила для будування світового комунізму. А тому була потреба в тому, щоб дискретувати благодійність та зробити його частиною “допомоги” правлячим класам у побудові комунізму та соціалізму. Об’єктами волонтерства за радянських часів стають державні справи, як: великі будівництва, військово - революційні та трудові справи. Тобто радянська влада максимально дискретувала волонтерський та благодійний рух (Лях, 2012).

Відновлення незалежності України сприяло відновленню благодійності та волонтерства в країні. У 1992 році прийнято Закон України “Про благодійну діяльність та благодійні організації”. А у березні 2001 р. Президент України підписав

розпорядження про організацію проведення в Україні Міжнародного року волонтерів (Указ Президента України, 2001). Найважливішими осередками волонтерського руху в перші двадцять років незалежності стають Координаційна рада з питань розвитку та підтримки волонтерського руху при Міністерстві праці та соціальної політики; Всеукраїнський громадський центр «Волонтер»; Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт»; Український державний центр соціальних служб для молоді; Волонтерський центр «Пенсіонер» ради Організації ветеранів війни; Коаліція громадських організацій та ініціатив за вільну від тютюнового диму Україну та інші.

Також від ресурсного центру громадських організацій «Гурт» було запроваджено конкурс «Волонтер року», мета якого — публічне визнання праці волонтерів.(Указ Президента України, 2001)

Однак яскравого розвитку волонтерства й благодійності в перші два десятиліття незалежності не спостерігаємо. Все змінилося спершу у 2012 році, коли Україна приймала Чемпіонат Європи з футболу, але найбільший сплеск волонтерського руху в Україні трапився наприкінці 2013 - 2014 років, коли загроза безпеці й демократичним цінностям українців стала на порядок денний. Революція Гідності - подія, яка поділила історію незалежної України на до й після (Лях, 2012).

За дослідженням, яке проводила британська благодійна організація Charities Aid Foundation (2014) Україна посіла 103 місце в рейтингу країн за рівнем розвитку благодійності, майже 23% українців (з них 9% протягом останнього року) мали досвід волонтерства, 70% з них займалися допомогою армії (Волонтерський рух, 2015). Тому після 2014 року вживаючи слово “волонтер” в українському суспільстві це значення характеризується лише, як людина, яка допомагає армії. Важливим також є аналіз ставлення волонтерського руху з боку українців, згідно із дослідженнями GfK Ukraine на замовлення ООН в Україні, 62 % визнають роль волонтерів у змінах останнього року; 85 % вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру; 81 % схильні вважати волонтерський рух обов’язковою складовою громадянського суспільства (Волонтерський рух, 2015). Виділяють два фактори зростання активності волонтерського руху: криза, яка виникла з подіями

Революції Гідності, та зовнішня агресія, до котрої влада була не готова.(Волонтерський рух, 2015)

Цікавими також є дані дослідження 2015 року щодо регіонального розподілу волонтерської активності, яке було проведене фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічною службою Центру Разумкова на замовлення Українського форуму благодійників. Регіони, де виявилось найбільше волонтерів, – це підконтрольна Україні частина Донбасу (19 %), та Захід (14 %). Опитуванням були з'ясовані причини не залучення до волонтерської діяльності, це: відсутність часу на це (31 %), відсутність бажання (20 %).(Український форум благодійників, 2015).

Волонтерство стало наслідком ціннісної зміни всередині країни. Все більше людей згуртувалися для відповіді на виклики й проблеми та ставали волонтерами, стверджували, що їм не байдуже та своїми діями виражали позицію українця та українки.(Жити не так, як раніше: українці освоюють волонтерство, 2014).

Страх і небезпека за своє майбутнє стали каталізатором до розвитку волонтерства - кожен хотів долучитися та зробити свій внесок, адже активна діяльність допомагала психологічно справлятися з жахами реальності. Після закінчення Євромайдану та зменшення інтенсивності бойових дій на сході України, волонтерський рух перестав бути аж настільки масовим, однак він був рушійною силою зміни цінностей та інституціоналізації волонтерського руху в Україні. У цей час волонтерських рух набуває нових форм, він стає частиною життя українців, з'являються безліч громадських організацій, благодійних фондів, які на постійну основу стали залучати волонтерів до своєї діяльності.

Яскравими прикладами таких організацій є: “Українська волонтерська служба”, місією якої є формування культури волонтерства та взаємодопомоги в Україні та “Будуємо Україну Разом”, які розвивають молодь, створюють можливості для них творити зміни через волонтерство. (сайт Будуємо Україну Разом, 2022).

Як було вже згадано у вступі, благодійність Українців зросла в кілька разів, за останні роки маємо найвище зростання WGI – всесвітнього індексу благодійності (див.у вступі), а рівень довіри з боку громадян України до ОГС, особливо волонтерських, користується високим рівнем довіри. Волонтерським організаціям

протягом останніх років довіряли понад 60 % населення, а станом на серпень 2022 р. загалом переважна більшість населення – 84,5 %.

Таблиця. Соціологічні дані 2016–2021 рр. щодо рівня довіри населення України до громадських та волонтерських організацій, %

Дата проведення	Громадські організації			Волонтерські організації		
	Скоріше довіряють	Повністю довіряють	Загалом довіряють	Скоріше довіряють	Повністю довіряють	Загалом довіряють
Листопад 2016 р. ¹⁹	42,4	9,4	51,8	48,5	17	65,5
Жовтень 2017 р. ²⁰	41	7	48	46,9	19,8	66,7
Червень 2018 р. ²¹	38,2	5,2	43,4	48,7	16,5	65,2
Листопад 2019 р. ²²	46,8	3,8	50,6	50,8	19,1	69,9
Листопад 2020 р. ²³	38,9	3,8	42,7	45,4	14,7	60,1
Липень 2021 р. ²⁴	39,6	7,4	47	43	20,6	63,6
Серпень 2022 р. ²⁵	45,4	19,1	64,5	33	51,5	84,5

Про стан розвитку громадянського суспільства України в 2021 році та його зміни на початку 2022 року, 2022

Наступними етапами у розвитку волонтерського руху знову стали кризові явища в українському суспільстві: Ковід -19 та повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року. Загартувавшись швидкою мобілізацією в 2014 році та створивши волонтерські інституції протягом 2015-2020 років, ми, як нація, стали більш підготовленими та згуртованими до нових викликів та загроз нашій безпеці.

В роки незалежної України наше волонтерство «розвивалось природно, в результаті реагування на кризи. Але загалом, ми як суспільство маємо дуже слабке розуміння того, як працюють інституції, особливо в контексті волонтера»(сайт УКУ, 2022).

Служіння ближньому стало невід’ємною основою християнського життя українського народу ще з давніх-давен. Українці відзначалися високим рівнем згуртованості, а бажання допомагати один одному було і є в нас в крові. Однак в ХХ столітті радянська влада знищувала та всіляко деструктувала будь-які прояви волонтерства й благодійності. З незалежністю відновлювалася в Україні культура волонтерства. Однак вона не стала ще масовим явищем, як є у Європі, хоча повага й довіра до нього висока, волонтерство в основному є лише відповіддю на найбільш кризові виклики, які були в українському суспільстві пов’язані з Майданами, вторгненням Росії у 2014 році, пандемією та повномасштабним вторгненням у 2022 році. І наостанок у нас є свій історичний досвід, ідентичність, унікальність, якою ми

можемо ділитися з іншими та сформувані власну стратегію розвитку волонтерства, яка як ніколи зараз є актуальною.

1.3. Волонтерство, як інструмент соціальної роботи в громаді

Хоча у визначеннях соціальної роботи й волонтерства можна простежити багато спільних рис, між ними залишаються і суттєві відмінності. Ґрунтовне пояснення відмінностей між волонтерством (благодійництвом) й соціальною роботою надала Тетяна Самигіна. У першому випадку цільовою аудиторією є ті, хто надає благодійну допомогу, у соціальній роботі - ключовою фігурою є клієнт. Це пояснення дає розуміння, що громада, розвиваючи волонтерську діяльність повинна, насамперед, вкладати ресурси у розвиток, підтримку волонтерів, бо вони є цільовою аудиторією (Семигіна, 2020)

ІХ Конгресі Міжнародної асоціації волонтерів (Франція, 14 вересня 1990 р.) визначає волонтерство, як частину добровільної, непрофесійної соціальної роботи (Просвіта, 2002).

Але чи є це соціальною роботою, вкладати у волонтерів - тих, хто надає благодійну допомогу, а не отримує?

У класичному розумінні того, як діє волонтерство у соціальній роботі це те, що: центри соціальних служб для молоді мають свої цілі й завдання та відповідно до цього реалізують власні соціальні програми, до яких й залучають волонтерів. Їхня долученість може бути найрізноманітніша, про що свідчить закон України про волонтерську діяльність 2011 року, де представлено чималу кількість напрямків долучення (Закон України про волонтерську діяльність, 2011) та доповнення до закону від 15 серпня 2022 року, які розширюють спектр можливостей для волонтерства (Закон України про волонтерську діяльність, 2022). Серед найважливіших напрямків допомоги при соціальних службах, куди б міг бути долучений волонтер є діяльність, пов'язана з дітьми та молоддю:

1. Запобігання та подолання негативних явищ у молодіжному середовищі (проведення бесід, диспутів, лекцій на різну тематику, пов'язану із здоровим способом життя, а також рольових та творчих ігор з молоддю та з «дітьми вулиці»;

розповсюдження інформаційних листівок, буклетів про негативний вплив на організм вживання алкоголю, тютюну, наркотичних речовин, тощо)

2. Соціальна опіка і захист найменше захищених категорій дітей і молоді: (організація культурно-освітньої програми для цієї категорії, наприклад: різноманітних конкурсів, змагань, ярмарків, клубів за інтересами, тощо).

3. Соціальний супровід молоді, допомога її інтеграції в суспільство (організація змістовного дозвілля дітей і молоді як шлях профілактики дитячої бездоглядності та правопорушень.) (Калиниченко, 2008).

Волонтери проходять відповідне систематичне навчання, інструктаж, різноманітні тренінги, які підготовлюють добровольців до здійснення соціальної роботи згідно професійних стандартів. Соціальними службами розроблена якісна система навчання відповідно до часової задіяності волонтера:

- протягом року — школа волонтерів;
- протягом півріччя — тематичні волонтерські курси;
- протягом місяця — табір підготовки добровольців-помічників;
- протягом тижня — курси підвищення майстерності тощо(Калиниченко, 2008).

Стратегія залучення, поетапне її впровадження та підготовки волонтерів (крок за кроком) до соціальної роботи - головні завдання соціальних працівників, використовуючи якісну методологічну базу навчання та чітку візійну діяльність.(Калиниченко, 2008).

А це у свою чергу містило б чітко сформовану програму волонтерства в реалізації цілей соціальної роботи. Така практика, коли добровільна допомога населенню входить до загальної державної системи соціальної допомоги, є основою європейської моделі соціальної роботи (Калиниченко, 2008), куди вітчизняній соціальній роботі потрібно інтегруватися.

Ще одним аспектом “участі” волонтерства в соціальній роботі є одна з концепцій, як насаження, про яку описує Тетяна Семигіна в контексті сучасної соціальної роботи. Воно буває як індивідуальним, так і колективним. Останнє саме

полягає у “залученню громадськості”¹, згуртуванню людей до прийняття рішень та вирішенню соціальних проблем у громаді. А для того необхідною умовою є формування ініціативної групи людей, яка б сприяла “соціальній дії” та розвитку соціального капіталу, соціальних ліфтів та соціальній справедливості в громаді. А відповідно, самоорганізована громада є як спосіб впровадження нововведень у суспільстві. Тож поряд із лобюванням та адвокацією, волонтерство, яке наголошує на важливості підходу знизу догори у своєчасному та ефективному розв’язанні суспільних проблем, є невід’ємною частиною впровадження колективного наснаження громади (Семигіна, 2020).

Волонтерство у соціальній роботі відіграє невід’ємну роль, для цього важливими є дві концепції: перша з них - це діяльність певних волонтерських програм при центрах соціальних служб, друга - це рівень колективного наснаження, коли залучаємо громадськість до вирішення своїх проблем у громаді.

1.4. Управління волонтерською діяльністю в громаді

Крім налагодженої системи заходів для самоорганізації та згуртування громади, що є актуальним аспектом сучасної соціальної роботи, ключовим пунктом є підготовка відповідних професійних фахівців, які володіють методами згуртування громади.

У контексті волонтерства, як елемента соціальної згуртованості, окремої уваги заслуговують фахівці із залучення волонтерів. Відповідна посада відсутня є у класифікаторі професій та й загалом не входить до класифікації ролей соціальних працівників (Семигіна, 2019), однак це не робить діяльність людини, як працює з волонтерами, менш важливою.

Так, бо залучати волонтерів це не є виконання кількох завдань, як відбір, навчання та контроль за діяльністю волонтерів, але питанням формування волонтерського проекту та власне залучення волонтерів як цілісного набору процесів,

¹ це досліджував Ш. Арнстейн, котрий запропонував своєрідну «піраміду участі» – ієрархічний перелік можливих форм непротестної, демократичної участі членів громади в розв’язанні місцевих проблем через різноманітні механізми всіх стадій управління: планування, організації, реалізації та контролю

де є планування, визначення потреби, набір, опис обов'язків, навчання, інтеграція, підтримка й супровід й т.д. (Момот В.М., Мормило Х.В., 2018). Згідно з міжнародною спільнотою Council for Certification in Volunteer Administration (CVA), місію якої є розвиток фахівців для залучення волонтерів, є 7 основних компетенцій (сайт CVA Resources and Media):

1. Планування стратегічного залучення волонтерів
2. Адвокатування залучення волонтерів в організації
3. Привернення уваги та залучення до діяльності нових волонтерів
4. Підготовка волонтерів до їхніх ролей, завдань
5. Документування залучення волонтерів
6. Менеджмент продуктивності та впливу діяльності волонтерів
7. Визнання, святкування та винагородження участі волонтерів

Важливо також зосередитися на етичних принципах людини, яка залучає волонтерів та порівняти з фахівцем соціальної сфери

1. Визнання гідності людини
2. Сприяння правам людини
3. Сприяння соціальній справедливості
4. Сприяння праву на самовизначення
5. Сприяння праву на участь
6. Повага конфіденційності та приватності
7. Ставлення до людей як до цілісних індивідів
8. Етичне використання технологій та соціальних медіа
9. Професійна доброчесність

У волонтерстві (CVA):

1. Громадянська позиція (розуміння волонтерства, соціальна відповідальність, філантропія)
2. Повага (гідність людини, приватність, інклюзивність)
3. Відповідальність (розвиток, співпраця, професіоналізм)

4. Справедливість (доступ до можливостей, відкритість й послідовність)

5. Довіра (чесність, етика, відданість справі)

У фахівця соціальної сфери є різноманітні ролі, які він може виконувати в територіальній громаді відповідно до завдань. Найважливіші з них розкрила пані Тетяна Семигіна у монографії сучасна соціальна робота

Тетяна Семигіна (2020). СУЧАСНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА	
4.3.3. КЛАСИФІКАЦІЯ РОЛЕЙ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАЛЕЖНО ВІД ЗАВДАНЬ	
Завдання соціальної роботи	Ролі соціальних працівників
Підвищувати здатність клієнтів до розвитку, до розв'язання проблем і подолання труднощів	• Фасилітатор, заохочувач • Консультант (соціально-психологічне та інше консультування) • Тренер, учитель соціальних навичок
Зв'язувати клієнтів із системами (закладами тощо), які надають ресурси, послуги та можливості	• Керівник випадку • Брокер соціальних послуг • Захисник прав та інтересів клієнта
Просувати ефективну та гуманну діяльність систем, які забезпечують ресурси та послуги	• Консультант, експерт соціальної служби • Координатор • Керівник (супервізор)
Розвиток та удосконалення соціальної політики	• Розробник програм, напрямів роботи • Дослідник • Аналітик • Представник інтересів громади

Рисунок 1.4. Класифікація ролей соціальних працівників (2020)

Відповідно до компетенцій координатора волонтерів, такі ролі фахівців соціальної роботи, як: фасилітатор, тренер, координатор, керівник та супервізор (Семигіна, 2020) яскраво співвідносяться з потребами фахівців із залученням волонтерів.

Підсумовуючи, варто розуміти, що управління волонтерами та загалом усієї волонтерською діяльністю вимагає вправних та компетентних фахівців. Сплеск громадської та волонтерської діяльності після 2013 року, потім після початку пандемії та повномасштабного вторгнення порушив питання щодо залучення координаторів для якісної роботи з волонтерами. Такими людьми могли бути б не лише громадські активісти, члени громадських ініціатив та об'єднань, але також й ФСР. Помітно, як компетенції, ролі та загалом професійний стандарт соціальних працівників та фахівців із залученням волонтерів перетинаються. Так, це дає перспективу залучати ФСР до управління волонтерською діяльністю в громадах.

1.5. Роль влади, бізнесу, громадського сектору в успішній соціальній згуртованості громади

Для ефективного згуртування громади важливим є залучення до процесу всіх трьох секторів: влада, бізнес й громадськість. Кожна із сторін є партнером й взаємодоповнює один одного й таким чином громада є головним ініціатором та суб'єктом розвитку (Семигіна Т. В., Лиховид Д. О. , 2015).

«О. Лиска пропонує створити центри розвитку громад та забезпечити підготовку відповідних фахівців – консультантів з розвитку громад, налагодити партнерські відносини між населенням та органами місцевого самоврядування, вести серед мешканців інформаційну та просвітницьку діяльність щодо їхньої можливості розв'язувати питання місцевого значення.» (Семигіна Т. В., Лиховид Д. О. , 2015).

Яке місце волонтерства в цьому? Перший крок у діяльності з розвитку громад є саме творення певної ініціативної групи в межах парафії, неформального лідера чи благодійної організації та розбудовою в ній соціального капіталу (соціальної довіри) (Семигіна Т. В., Лиховид Д. О. , 2015). А волонтерство є тим першим засобом для досягнення цього згуртування громади, що робить її суб'єктом в межах становлення громадянського суспільства.

Важливою ділянкою розвитку волонтерства в громаді займає Церква, невід'ємною частиною якої є плекання духу жертвовності, соціальної відповідальності та інституційний розвиток власного волонтерського служіння на благо нужденних (стратегія соціального служіння УГКЦ, 2022).

Для Церкви соціальне служіння є покликанням і завданням кожного без винятку християнина. Парафіяльний рівень має слугувати фундаментом, на якому будується і діє служіння ближньому. Українські парафії втілюватимуть “живе християнство”, коли стануть місцем, де піклуються про сироту, заступаються за вдову, допомагають убогому і розділяють страждання із хворими. Невід'ємною структурою Церкви є МБФ «Карітас України», як місце практичного втілення соціального служіння (дияконії). У своїх завданнях Карітас плекає соціальну роботу в громаді, як приклад, свідчення та заохочення бути активним - уся його діяльність є реакцією на конкретні виклики й проблеми нужденних людей, що безпосередньо

впливає на рівень та організацію волонтерства в громаді (Любов'ю служить один одному. Посібник для організації соціального служіння у парафіях, 2017).

На відміну від волонтерства, яке є основою насаження громади та соціальної згуртованості, тут важливою ключовою відмінністю є служіння найбільш маргіналізованим та вразливим верстам населення, хоча допомога цим людям не менше впливає на згуртування громади.

Попри це, волонтерством та соціальним служінням, яке здійснює Церква, не обійтися, громадська, благодійна сфера аж ніяк не зможе замінити того колосального ресурсу для згуртування, що в собі має органи місцевого самоврядування.

У інтерв'ю для "The Ukrainians" засновниця Української волонтерської служби Анна Бондаренко зазначає: *"У США, Ізраїлі, Німеччині - великий рівень волонтерства існує через те, що у людей немає вибору волонтерити чи ні. Це не якась обмеження волі людини, але держава створює такі умови, за яких людям подобається займатися волонтерством."* (інтерв'ю "The Ukrainians", 2018)

Цікавою є європейська політики в підтримку й популяризації волонтерства, яка говорить про середовище, у якому повинні проводити свою діяльність волонтери - безпечному, міцному та вільному середовищі, повинні бути уповноважені та забезпечені ресурсами таким чином, щоб забезпечити якісний результат. Ключовим фактором підтримки якісного волонтерства є:

- стале та довгострокове фінансування організації із залученням волонтерів;
- можливості, які пропонуються волонтерам, спосіб управління ними та результат, який вони досягають;
- правова база волонтерів, що включає свободу здійснення діяльності, вона має бути здійснена без примусу, рівність усіх волонтерів та соціальний захист, який стоїть на порядку денному у країнах Європи.

(Policy Agenda for Volunteering in Europe, 2011)

Зважаючи на виклики, пов'язані з війною та Ковідом - 19, а також з підписанням угоди з ЄС 2014 році (у статті 434 угоди про асоціацію про важливість розвитку волонтерства в галузі молодіжної політики), українська влада все більше

намагається шукати способи якісної підтримки й сприяння розвитку волонтерського руху та співпраці з бізнесом та громадською сферою.

У своїй діяльності влада керується чинним законодавством про волонтерську діяльність, а саме:

1. Конституція України.
2. Закон України про благодійну діяльність та благодійні організації № 5073-VI від 5.07.2012 р.
3. Закон України про волонтерську діяльність № 3236-VI від 19.04.2011 р.
4. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження порядку формування та ведення реєстру волонтерів антитерористичної операції» № 1089 від 30.10.2014.

Останній звіт з волонтерства, підготовлений ООН, був присвячений зв'язку волонтерства та державного управління. Україна вже має позитивний досвід у цьому напрямку: створення Ради волонтерських організацій при Міністерстві оборони, входження до департаментів та управлінь оборонного відомства, служб тилу Збройних Сил України представників волонтерських організацій (Онлайн-посібник Волонтери. Український форум благодійників, 2018).

Відносно нещодавно була ухвалена Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021– 2026 роки, у якій йдеться про спрощення системи для провадження волонтерської діяльності та організацій громадянського суспільства, міжсекторіальну співпрацю з громадським сектором та участь громадсько суспільства в суспільно-економічному розвитку України, а також ініційовано посилення комунікації між правоохоронними органами та правозахисними й громадським сектором. Важливим також є певні положення у цьому документі, що стосуються волонтерської діяльності, а саме сприяння розвитку як одного з основних напрямів діяльності інститутів громадянського суспільства, запровадження відповідних державних і місцевих програм з розвитку волонтерської діяльності, активізації просвітницької роботи з поширення кращих практик волонтерської діяльності (Указ Президента України Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, 2021).

Повномасштабне вторгнення чи не найкраще стимулювало виконання цієї національної стратегії, у 2022 році все більше спостерігається співпраця між владою, бізнесом та громадським сектором. Так, волонтерськими організаціями у співпраці здійснюється робота із правоохоронними структурами України задля документування фактів воєнних злочинів і злочинів проти людяності, скоєних армією РФ в Україні, з військовими адміністраціями (часто за підтримки представників бізнесу) у допомозі населенню, яке постраждало внаслідок воєнних дій, наприклад: евакуація, пошук житла і розміщення; надання гуманітарної допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО), тощо, а також інші співпраці з органами влади в координації гуманітарної діяльності, надання консультативної, юридичної, психологічної допомоги. З іншого боку, достатнім викликом є співпраця з МВС у сфері безпеки діяльності громадських активістів. Влада теж зробила багато важливих кроків для громадських та волонтерських організацій, зокрема полегшення реєстрації, спростила податкову політику, а також внесла зміни в закон «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» (Про стан розвитку громадянського суспільства України в 2021 році та його зміни на початку 2022 року).

Варто згадати й про органи самоврядування, які роблять колосальну роботу для підтримки волонтерського руху. Яскравим прикладом є Львівська територіальна громада, яка у 2022 році подавала заявку на волонтерську столицю Європи й Львів попав у фінал конкурсу, а також був ухвалений міською радою Львова 6 грудня 2022 року документ про розвиток волонтерства у Львівській міській територіальній громаді. У ньому йдеться про заходи, які спрямовані на зростання залучення жителів Львівської МТГ у волонтерську діяльність та налагодженій співпраці між владою та організаціями, які залучають волонтерів та інших заходів, які сприятимуть інституалізації волонтерського руху в громаді та стануть поштовхом до сталого фінансування розвитку волонтерства у Львові. Для виконання передбачено чотири цілі:

1. Забезпечення сприятливих умов для підтримки волонтерства, підвищення рівня самоорганізації мешканців ЛМТГ для участі у волонтерській діяльності

2. Сприяння в інституційному розвитку організацій та установ у Львівській міській територіальній громаді, які залучають до своєї діяльності волонтерів, через проведення освітніх та інших заходів

3. Популяризація, посилення участі мешканців ЛМТГ у волонтерській діяльності та забезпечення поінформованості громади через впровадження постійно діючої інформаційно-просвітницької кампанії

4. Забезпечення системної участі організацій та установ, які залучають волонтерів до формування та вирішення питань місцевого значення, а також посилення комунікації між собою та з органами місцевого самоврядування, розвиток волонтерських мереж (Програма сприяння розвитку волонтерства у Львівській міській територіальній громаді на 2023-2025 роки, 2022)

Львівської МТГ є яскравим прикладом співпраці трьох секторів та якісній підтримці владою волонтерського руху, що може слугувати прикладом для інших територіальних громад України.

Висновки до 1 розділу:

У першому розділі “Соціальне згуртування громади, як один засобів досягнення цілей соціальної роботи” в громаді було розглянуто найважливіші поняття до цієї теми та як практика сучасної соціальної роботи співвідноситься з потребою у волонтерстві та формуванні соціальної згуртованості.

Історична ретроспектива волонтерства дала розуміння тяглості та шляху розвитку волонтерства від започаткування християнства Володимиром Великим на Русі до сьогодення, коли волонтерство стало надійним тилом у війні проти російського окупанта.

Далі було розглянуто місце волонтерства в сучасній соціальній роботі, тут важливим є два підходи, пов’язані з безпосереднім волонтерством для кризових груп при центрах соціальних служб та колективним наснаженням, коли громада

самостійно створює проекти, ініціативи, направленні на вирішення своїх соціальних проблем та потреб.

Важливість волонтерського руху в соціальній роботі стимулює необхідність якісно управляти волонтерством. Були розглянуті компетенції, ролі та загалом професійний стандарт фахівців із залученням волонтерів та здійснено порівняльний аналіз із стандартом ФСР. Таким чином, це надає перспективу залучення відповідних фахівців для роботи з волонтерами з числа соціальних працівників.

Залучення громадського сектору, у тому числі й Церкви, бізнесу та влади, зможе значно підвищити ефективність розвитку волонтерського руху та соціальної згуртованості громади. Події, з якими Україна зіткнулася останніми роками дає усі перспективи до посилення такої співпраці.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГРОМАДАХ

2.1. Методологія проведення дослідження волонтерської діяльності у громадах

Для проведення емпіричної частини дослідження було обрано три територіальні громади (далі - ТГ), які знаходяться в різних частинах України та у яких активно розвивається волонтерство.

Завданням нашого дослідження є проаналізувати наявні добрі практики організації волонтерства в громаді та на основі відповідей розробити дорожню карту підтримки сталого розвитку волонтерства в ТГ для представників влади.

Цілями емпіричного дослідження є:

- 1) з'ясувати основних надавачів та отримувачів волонтерської допомоги;
- 2) проаналізувати поточну ситуацію у роботі з волонтерами та загалом розвитку волонтерства у вказаних громадах
- 3) розробити рекомендації щодо того, як представники влади можуть в своїх ТГ підтримувати та сприяти розвитку волонтерського руху.

На основі поставлених цілей, виділені наступні **завдання для реалізації дослідження:**

1. Провести етнографічне дослідження розвитку волонтерства в трьох ТГ
2. Розробити опитувальник для якісного інтерв'ювання респондентів
3. Провести глибинне інтерв'ю з двома респондентами з кожної з обраних громад. Респондентами в даному випадку обрано координаторів волонтерських проєктів у громадах, а також представників влади або фахівців соціальної сфери.
4. Розробити інструкцію для респондентів щодо даного дослідження (мета, завдання, згода, дефініція основних термінів дослідження)
5. Визначення місця й часу проведення (проведення інтерв'ю відбуватиметься як онлайн, так і офлайн)

6. Аналіз умов й безпеки інтерв'юерів (опитування буде проводитися, коли відсутня повітряна тривога)

7. Проведення інтерв'ю

8. Опрацювати отримані відповіді та іншу інформацію дослідження

9. Поділитися з інтерв'юерами результатами дослідження для перевірки опрацьованої інформації

10. На основі опрацювання результатів дослідження описати наявну волонтерську діяльність та соціальну згуртованість у вказаних громадах та розробити подальші рекомендації для представників влади, які будуть описані в третьому розділі

Цільовою групою дослідження є: активні мешканці громади, які залучають волонтерів; фахівці соціальної сфери та представники влади

Основні методи дослідження. Для аналізу організації волонтерства в громаді було використано спершу етнографічний метод дослідження, а також глибине інтерв'ю.

Етнографічний метод дослідження: Даний вид дослідження передбачає вивчення характерних для респондентів або певної соціальної/професійної групи, (у випадку цього дослідження такою групою є волонтерські команди в громаді) за допомогою методу «польового» спостереження та ведення «польових нотаток». Даний метод дослідження відносять до інтерпретативної парадигми.

У соціальній роботі даний вид дослідження дає змогу вивчити різні практики соціальних відносин у громаді, середовища, в якому перебувають нинішні чи потенційні клієнти соціальної роботи та певного соціального досвіду. Опрацювання результатів етнографічного дослідження відбувається із застосуванням аналітичних стратегій обробки даних якісного дослідження. (Етнографічні дослідження у соціальній роботі: погляди ззовні та зсередини, 2020)

Етнографічний метод дослідження дозволяє розкрити у даній роботі поточну ситуацію з волонтерством в громадах, зробити, свого роду, скринінг. Однак наявний метод дослідження не дозволяє повністю задовольнити усі емпіричні завдання та має певні етичні та методологічні проблеми, зумовлені тривалим та частим перебуванні дослідника у відповідних громадах та суб'єктивністю його позиції (правдивій

інтерпретації результатів). Зважаючи на це, другою частиною емпіричного дослідження є проведення інтерв'ю.

Метод інтерв'ювання: Для проведення цього методу дослідження було відібрано 6 респондентів, які представляють три територіальні громади

Характеристика об'єктів дослідження:

Респондент 1 - отець Роман Гром - парох місцевої церкви “Успіння Пресвятої Богородиці” у с. Мшанець, лідер волонтерських та соціальних проєктів у даній громаді, ініціатор створення парафіяльного соціального підприємництва “Мшанецькі колиби”

Респондент 2 - Микола Дрозд - голова Стрільківської територіальної громади, директор фермерського господарства “Дрозд”

Респондент 3 - Христина Яцушко, ФСР у Жовтанецькій ТГ, випускниця програми соціальна робота УКУ

Респондент 4 - Людмила Сенишин, громадська активістка Жовтанецької ТГ

Респондент 5 - Віта Костюк - координаторка благодійного фонду “Рокада”, голова агенції розвитку громад “Інтонія змін”, голова молодіжної ради Смизької громади, экс-членикиня виконавчого комітету Смизької ТГ та экс-координаторка місцевого осередку “Будуємо Україну Разом”

Респондент 6 - Андрій Петрук - депутат Смизької ТГ

Відповідно до поставлених цілей та завдань дослідження був розроблено гайд для опитування, який складається з п'яти блоків, вісімнадцяти питань (Додаток В, відповіді респондентів - додаток Д)

Дані питання допоможуть якісно структурувати інтерв'ю, однак в ході проведення інтерв'ю можуть бути змінені чи доповнені питання відповідно до відповідей респондентів.

Було сформовано методологію емпіричного дослідження, що допоможе добре підготуватися у вирішенні поставлених завдань та цілей дослідження. Проведене дослідження та аналіз опитування у вигляді шести інтерв'ю стане підставою для опису наявної волонтерської діяльності на прикладі трьох територіальних громад та формування дорожньої карти підтримки волонтерської діяльності у громадах.

2.2. Загальна характеристика Стрільківської, Жовтанецької та Смизької територіальної громади

Стрільківська ТГ - територіальна громада з центром с.Стрільки, створена у жовтні 2020 року, розташована на заході Львівської області у Самбірському районі серед мальовничих українських Карпат, межує з Польщею. ТГ складається з 21 населеного пункту: с. Стрільки, с. Бусовисько, с. Верхній Лужок, с. Топільниця, с. Недільна, с. Тур'є, с. Ріпяна, с. Смеречка, с. Дністрик, с. Грозьово, с. Виців, с. Головецько, с. Гвоздець, с. Бабино, с. Галівка, с. Плоске, с. Мшанець, с. Лопушанка-Хомина, с. Ясениця-Замкова, с. Велика Волосянка, с. Тисовиця та займає площу 320.4 км. квадратних (9,9% від площі Львівської області) з населенням майже 14 тис. мешканців (за віковим розподілом 0-15 років - 2338, 16-59 років - більше 8431, 60 років і старше - 3321).

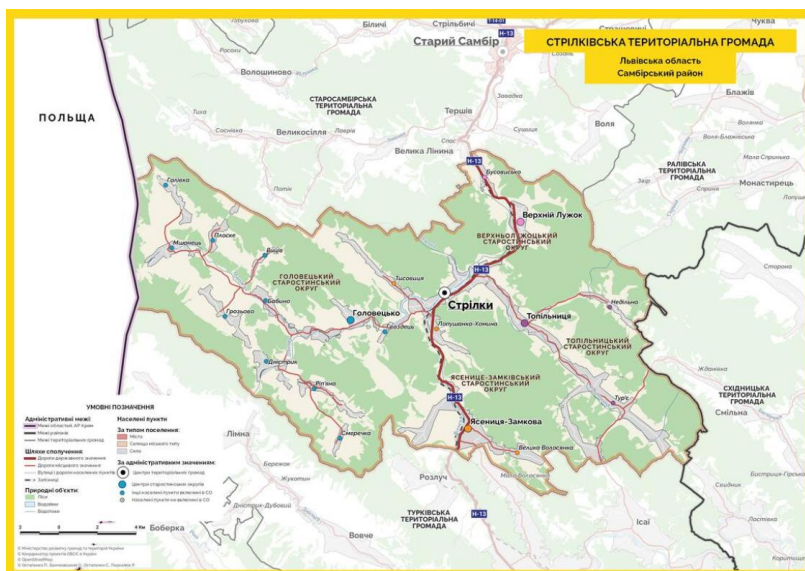

Рисунок 2.1. Карта Стрільківської ТГ

Відповідно до ухвалення стратегії розвитку громади до 2027, робочою групою був проведений SWOT аналіз даної громади. Можна зауважити, що громада має доволі багато сильних сторін та відповідно можливостей, насамперед це: гірська місцевість, а отже туристичний потенціал регіону, діяльність малого й середнього бізнесу, наявність лісових ресурсів, потенціал до розвитку бджільництва та ягідництва, автомобільне та залізничне сполучення з Львовом та Ужгородом та активна громадськість, силою якої були відремонтовані головні дороги в громаді та

творенні туристичні-рекреаційні об'єкти, як наприклад: Мшанецькі колиби. Серед недоліків варто зазначити малий бюджет громади, щорічні паводки, не газифіковані села, неконтрольоване винищення лісів, зменшення кількості населення через еміграцію молоді.

Основними пріоритетними цілями на 5 років є:

1. Розвиток підприємництва та залучення інвестицій
2. Розвиток інфраструктури для якісного та комфортного життя.
3. Якісна освіта, культура та спорт.
4. Розвиток еко- та культурного туризму.
5. Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування.

(Проект стратегії розвитку Стрільківської територіальної громади на 2022 - 2027, 2021)

Жовтанецька територіальна громада

Жовтанецька ТГ розташована у Львівській області в Кам'янко-Бузькому районі з центром у с.Жовтанці та є однією з найбільших у області, займає площу 150, 4 км. квадратних з населенням 10 127 осіб (52.2% населення - жінки , 47.8%-чоловіки). До даної територіальної громади, окрім центру ТГ, входить 13 сіл: с. Велике Колодно, село Вирів, село Вислобоки, село Вихопні, село Горпин, село Грабовець, село Колоденці, село Новий Став, село Печихвости, село Ременів, село Ставники, село Честині та село Якимів.

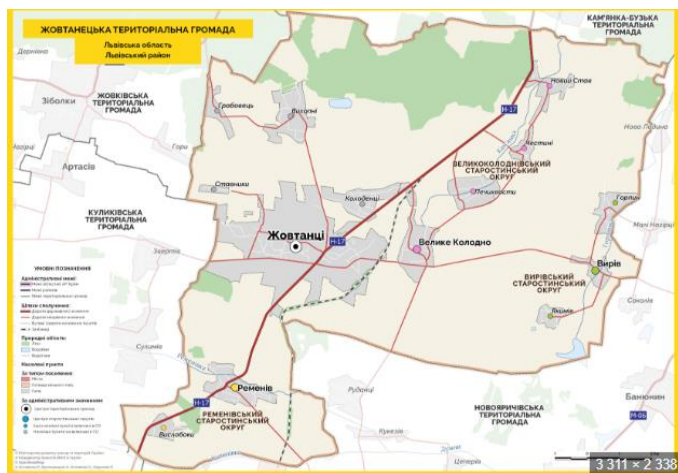

Рисунок 2.2. Карта Жовтанецької ТГ

SWOT аналіз показує про наступні переваги для життя та діяльності Жовтанецької ТГ. Мова йде про розташування відносно недалеко від обласного центру Львова, звідси впливає добре транспортне сполучення. Окрім цього сильними сторонами є наявність освітньої інфраструктури (є дев'ять шкіл та поки один дошкільний навчальний заклад “Вишенька”, дитяча музична школа й вісім бібліотек, на базі яких створені молодіжні простори, а також є одна дитяча музична школа), висока працездатність населення, залучення інвесторів (один із них відкрив птахофабрику, другий займається виготовленням і продажем піддонів, європіддонів, палет), пошук альтернативних форм фінансування (обласна програма мікропроектів, які виграє дана ТГ) та наявність малих та середніх підприємств (тут працює 130 приватних підприємців у різних галузях, найбільшими платниками податку є агрокомпанія “Агро ЛВ Лімітед”, де працює більш ніж п'ятсот осіб, та меблева фабрика “Амбієнте Ферніче Україна”).

Серед недоліків та проблем варто відзначити проблеми з дорогами, освітленням та водопостачанням, не вистачає медичних кадрів, а саме сімейних лікарів, високі тарифи на вивіз сміття, відсутність контролю за використання земель, вирубку лісів, а також відсутність якісних зон відпочинку та особливого потенціалу в розвитку туризму (Стратегія соціально-економічного розвитку Жовтанецької об'єднаної територіальної громади на 2017-2020 рр., 2017; Як господарює Жовтанецька ОТГ?, 2018).

Прийнята стратегія на 2027р. направлена на реалізацію двох напрямків: “Громада конкурентної економіки та успішного бізнесу (сюди входить залучення інвестицій та інноваційних ідей, розвиток та підтримка місцевого бізнесу, енергоефективна політика, покращення інфраструктури та розвиток туризму) та Розвиток сільських територій, як комфортного та безпечного місця проживання та розвитку особистості (громадська безпека, чисте довкілля, ефективне врядування та розвиток особистісного потенціалу, розвиток просторів активного відпочинку). (Стратегія розвитку Жовтанецької об'єднаної територіальної громади на 2021-2027 роки, 2020)

Смизька територіальна громада

Смизька ТГ - це ТГ Рівненської області із адміністративним центром у смт. Смига утворена 2016 р. та включає в свою територію 14 населених пунктів: смт. Смига; с. Берег, с. Комарівка, с. Онишківці, с. Тур'я, с. Миньківці, с. Сапанівчик, с. Шепетин, с. Студянка, с. Стара Миколаївка, с. Нова Миколаївка, с. Буща, с. Мартинівка, с. Голуби. Площа ТГ - 19,227 кв. км, в населених пунктах громади проживало 7732 особи (цікаво, що частка населення працездатного віку складає понад половину жителів усієї Смизької ТГ - 50,4%).

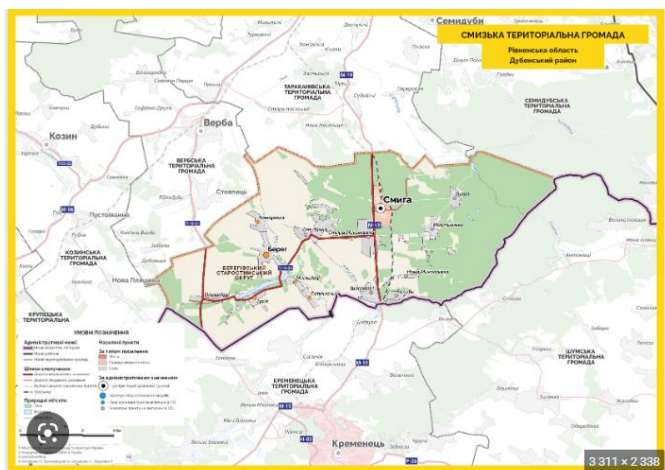

Рисунок 2.2. Карта Смизької ТГ

Смизька ТГ - це ТГ Рівненської області із адміністративним центром у смт. Смига утворена 2016 р. та включає в свою територію 14 населених пунктів: смт. Смига; с. Берег, с. Комарівка, с. Онишківці, с. Тур'я, с. Миньківці, с. Сапанівчик, с. Шепетин, с. Студянка, с. Стара Миколаївка, с. Нова Миколаївка, с. Буща, с. Мартинівка, с. Голуби. Площа ТГ - 19,227 кв. км, в населених пунктах громади проживало 7732 особи (цікаво, що частка населення працездатного віку складає понад половину жителів усієї Смизької ТГ - 50,4%).

Громада має вигідне територіально-географічне розташування у помірно-континентальній кліматичній зоні з відносно невеликою кількістю опадів до 600 мм, на її території розташовані дороги міжнародного значення та магістральний нафтопровід «Дружба». Рельєф переважно рівнинний, громада містить значні

поклади земельних та лісових ресурсів, з корисних копалин переважає торф та сировини для виробництва будівельних матеріалів.

SWOT аналіз даної громади дає нам підстави вважати про можливість самої громади: наявні ресурси та розміщення сприяють розвитку таких секторів економіки, як: сільське господарство, лісове господарство, туризм й інших види економічної діяльності. Також позитивними факторами є ринок праці, який сприятливий для працевлаштування, міжнародна співпраця у сфері культури, спорту, місцевого самоврядування, а також є конкурс громадських проєктів. Варто згадати також і функціонування молодіжної селищної ради. З іншого боку серед недоліків й загроз спостерігаємо зменшення кількості населення, низький рівень комунікації з населенням, як наслідок мешканці є слабоінтегрованими у спільноту ТГ. Незбалансований розподіл коштів при фінансуванні потреб, відсутність належних навичок введення бізнесу, інвестиційного плану розвитку громади, відсутність практики сортування сміття, низький рівень безпеки на дорогах, а також низька активність більшості громадських об'єднань й долученість громадян до прийняття рішень є ще одними ключовими слабкостями громади.

Стратегічними цілями розвитку даної громади є:

1. Нова якість життя людей у громаді (соціальна інтеграція, розвиток освіти, фізичної культури, спорту, культури та мистецтва, підвищення якості та доступності медичних послуг, а також дієвий соціальний захист вразливих верств населення).
2. Конкурентоспроможна місцева економіка (розвиток підприємництва, малого й середнього бізнесу, залучення інвестицій, стимулювання енергозбереження й енергоефективності).
3. Безпечне й екологічне середовище в громаді (транспортна й інформаційна доступність, підвищення рівня безпеки й поліпшення стану довкілля й благоустрою громади).

(Стратегія розвитку Смизької об'єднаної територіальної громади на 2020-2027 роки, 2019)

Було здійснено загальну характеристику кожної із трьох територіальних громад: Стрільківської, Жовтанецької та Смизької: загальна інформація

(розташування ТГ, кількість й перелік населених пунктів, площа, населення), особливості та SWOT аналіз, де було проаналізовані найважливіші сильні та слабкі сторони громади та відповідно стратегію розвитку даних громад до 2027 року. Ця інформація не дозволяє повністю зрозуміти наскільки згуртованою є громада і чи активно там розвинене волонтерство, тому потрібні подальші дослідження.

2.3. Особливості волонтерської діяльності та соціальної згуртованості у Стрільківській, Жовтанецькій та Смизькій ТГ

Стрільківська ТГ: На відміну від адміністративного центру ТГ, центром волонтерства є невеличке село Мшанець, яке розташоване безпосередньо біля кордону з Польщею й залучає волонтерів з інших сіл та завжди надихає на нові соціальні акції в громаді. Значну роль у цьому відіграв отець Роман Гром, який, прийшовши на парафію та розуміючи усі виклики, активно почав її міняти й таким чином став прикладом не лише для своєї парафії, а й для цілої громади.

Як стверджує сам отець, волонтерство як таке було в громаді давно, десь десять років тому про це більше почали говорити. З моїм приходом воно було набагато краще зорганізоване, у цьому допоміг проєкт Мшанецькі колиби - парафіяльний відпочинковий еко-табір. Коли почали організовувати, громада багато разів долучилася до творення. Збиралися на спільне прибирання, облагородження території навколо, біля річки. Всі, хто міг долучався до допомоги, найстарший волонтер був 84 річний дідусь. Крім того, громада займається організацією культурних фестивалів, яке повністю організували на волонтерських засадах та виготовлення різдвяних смаколиків з Мшанця, кошти з продажу яких йшли на проєкт зі створення колиб.

Щодо залученості у волонтерстві, то 50% мешканців громади, які спроможні займатися волонтерською діяльністю, нею займаються, в більшості, це люди середнього віку. Як стверджував сам отець щодо залучення волонтерів, то потрібно активно займатися просвітою щодо важливості брати участь у волонтерстві на різних прикладах згуртування громади та показувати те, наскільки волонтерство впливає, що

принцип позитивної суми працює. Публічність, результат у соціальних мережах й звітність - важливі критерії на думку отця щодо залучення.

Ще велику роль відіграє цей феномен, коли мешканці бачать, як молода людина приїжджає в село й щось буде допомагати для громади. Для людей це було щось дивним й незвичайним. Громада Мшанець тричі у співпраці з місцевим львівським осередком ГО “Будуємо Україну Разом” організовувала акції, дві з них стосувалися облаштуванні території навколо Мшанецьких колиб. І вже тоді можна було прослідкувати залученість громади, коли на спільну акцію прийшло більше 30 місцевих жителів різного віку й самі самоорганізувалися. Має громада й співпрацю з Лабораторією волонтерства Українського католицького університету (УКУ). Студенти УКУ тричі долучалися до волонтерських акцій громади.

Окрім цього, партнерами у розвитку волонтерства в Стрільківській ТГ є місцева влада, приватні меценати, які допомагають технікою, різними матеріалами чи грошима, ГО “Українська освітня платформа”, та ГО “Коло”, яке працювало з дітьми ВПО. Також так, як громада розташована біля кордону з Польщею, то за участі представників владних структур ТГ є співпраця з міжнародна допомога Рокада, Юнісефом та польською громадою.

Пріоритетними напрямками волонтерства у громаді є покращення екології, культурне волонтерство (відновлення історичної та культурної спадщини громади), допомога армії та внутрішньо переміщеним особам. З початком повномасштабного вторгнення територіальна громада зосередилася на прийомі внутрішньо переміщених осіб, що стало пріоритетною ціллю у здійсненні волонтерської діяльності в ТГ за останній рік. Як стверджував голова ТГ Микола Дрозд, саме допомога ВПО найбільше змобілізувала та згуртувала громаду.

На прикладі Мшанця допомога ВПО відбувалася так, що брали покинуті хати, де ніхто не живе, облаштовували їх до житлових умов, діставали гуманітарну допомогу, таким чином за весь час село Мшанець прийняв 130 людей ВПО, що для одного села є вкрай багато. Допомогала громаді й армії, зібрали понад 20 тис.грн. серед 140 хат. й продукти. Однією зі спільних акцій ТГ за посередництва Мшанця

було спільне випікання пасок для нашої армії на Великдень, долучилися спільно усі села ТГ до випікання 600 пасок на передову.

Щодо підтримки волонтерського руху з боку влади, то отець Роман увагу звернув на три моменти, як комунікація, матеріальна підтримка й особистий приклад. Натомість голова Стрільківської ТГ має бачення у співпраці з тими, хто вже робить діяльність, громадським сектором.

Соціальна згуртованість в громади зі слів отця Романа, є на значному рівні. Громада має спільні заходи, активності, фестивалі, тощо до яких залучаються люди на добровільних засадах, що гуртує громаду. Яскравим прикладом соціальної згуртованості громади та самоорганізації волонтерської діяльності була значна проблема з дорогами в ТГ, яка кілька років не могла вирішитися. Отець Роман Гром в інтерв'ю саму цю акцію дав, як приклад найуспішнішої у здійсненні волонтерської діяльності та соціальної згуртованості. Це були кілька років протестів для відновлення дороги в ТГ, це були цілодобові акції громадського спротиву, жертвність заради того, щоб дійти до спільного вирішення проблеми. Самоорганізація громади була як під час Майдану - все робилося спільноту активних людей громади й це згуртувало нас.

Жовтанецька ТГ: Якщо у Стрільківській ТГ провідне місце у розвитку волонтерського руху займає місцевий священик, то дана громада цікава тим, що провідне місце у розвитку волонтерства займають фахівці соціальної роботи й сама діяльність була направлена на залучення до волонтерства молодь. Основними напрямками добровільної допомоги є підтримка армії, гуманітарна допомога та культурне волонтерство.

У 2018 році саме за сприяння відділу надання соціальних послуг у Жовтанецької ТГ почала свою роботу "Школа волонтерів", яка була насамперед для школярів громади, які мали бажання долучатися до добровільної допомоги. Під час вступного тренінгу учасники познайомилися між собою та поняттями "волонтер", "волонтерська діяльність", найбільш відомими міжнародними волонтерськими організаціями (У Жовтанецькій ОТГ стартувала "Школа волонтерів", 2018). Як

говорить в інтерв'ю ФСР даної громади: “з того часу волонтерство почалося розвиватися, пізніше включилася освіта і вже вчителі розвивають серед освітян і школярів культуру волонтерства, й продовжує: дітям було цікаво, а мешканцям сіл було незвично і цікаво, що то таке (діти роздавали солодкі подарунки для престарілих і дітей із сімей СЖО, проводили різні акції посеред вулиці).”

У Жовтанецькій ОТГ сільський клуб перетворили на сучасний молодіжний центр. Заходи там проводитимуть не лише для молоді, а й для літніх людей (сайт Децентралізація, 2018). Громадою велика увага приділяється молоді й, зокрема, для ФСР важливо, щоб ця діяльність у молодій людини переросла в щось більше, наприклад в створення громадської організації.

Окрім співпраці з молоддю та закладами освіти, громада має співпрацю з Львівською освітньою фундацією (зараз - Українська освітня платформа), яка двічі підтримувала проекти, спрямовані на розвиток волонтерства та соціальної відповідальності. Так, у 2021 році два проекти Жовтанецької територіальної громади стали переможцями соціально-культурного проекту «Активуйся від Львівської освітньої фундації»(Визначено переможців проекту «АктивуйСя», 2021).

З моменту повномасштабного вторгнення ФСР Христина Яцушко так описує волонтерство в громаді : волонтерство різко зросло, як в кількісно так і в вікових категоріях. Під час війни волонтерами йшли всі, в'язали сітки, різали тканину, сортували продукти та гуманітарну допомогу. Для людей старшого віку волонтери організовували соціальне таксі. З копійкою праці по гуманітарній допомозі вилилося в групу підлітків волонтерів. Які працюють цілодобово, підтримують морально, фізично як з місцевими людьми так внутрішньо переміщеними особами (організують різні заходи, вистави, патріотичні концерти). Громадська активістка в інтерв'ю оцінює феномен волонтерського руху, як громада змогла швидко консолідуватися та вирішувати виклики. Саме це з її слів найбільше згуртувало громаду.

Активізація громади була однією із цілей стратегії Жовтанецької ТГ 2017 - 2020 року. Вона втілювалася через:

1. Громадського бюджет

2. Проект «Підсилення спроможності діючих ГО» (фандрейзинг, краудфандинг, маркетинг, медіа-комунікації, інноваційний менеджмент)
3. Проект «Школа громадського лідерства» (в тому числі, молодіжні обміни, запрошення волонтера Корпусу Миру)
4. Проект «Газета Жовтанецької громади, інформаційні стенди»
5. Проект «Конкурс «Найкращий двір»
6. Тематичні зустрічі/Клуби за інтересами мешканців Жовтанецької громади

Волонтерська діяльність у даній громаді добре підтримана місцевим самоврядуванням, про що свідчить стратегія розвитку 2020. Влада підтримує будь-які молодіжні ініціативи, а працівники КЗ «Центр надання соціальних послуг», відділу культури, сім'ї та спорту безпосередньо долучені до волонтерства. Додала до цього фахівець соціальної роботи, що влада може також сприяти більшій підтримці в наданні матеріальних ресурсів та приміщення. Інша інтерв'юерка активістка Жовтанецької ТГ зазначила, що в суспільства є багато стереотипів щодо громадського сектору, люди не мають довіри до нас, бо думають, що ми від когось й будемо агітувати їх голосувати за якусь партію. Люди готові допомогти сусідові чи конкретній людині, але не долучатися до того, що робить організація. Тож влада має подбати, щоб крок за кроком працювати над довірою та проведенням активної просвітницької роботи щодо ламання стереотипів.

Волонтерство більшості формуються навколо людини, яка вміє організувати, повести за собою, що сприяє згуртованості людей, - зазначає в інтерв'ю пані Христина. І великою перевагою є те, що такими людьми є фахівці із соціальною роботи.

Смизька ТГ: В даній територіальній громаді активним суб'єктом здійснення волонтерської діяльності є громадський сектор. та зокрема місцева активістка Віта Костюк. Як стверджує вона в інтерв'ю, саме волонтерство активним чином почалося із формування ініціативної команди, яка запросила в Смигу волонтерський рух "Будуємо Україну Разом"(БУР) у 2018 році. Тоді громада вирішила відбудувати

громадський простір, а також відремонтувати 3 будинки для людей, які перебувають у СЖО. До того волонтери асоціювалися з тими, хто допомагає постійно з гуманітаркою. Із запрошенням БУРу громаді вдалося по-іншому подивитися на волонтерство, зрозуміти його цінність та активно поширювати культуру долучення до волонтерства.

Волонтерські акції чи проєкти в громаді:

1. У 2020 році громада продовжила свою співпрацю з БУРом й утворила місцевий осередок БУРу в громаді, діяльність якої полягав у творенні волонтерських акцій на вихідні. За менш, ніж рік діяльності громада провела 8 акцій, серед них 5 толок, до яких було залучено близько 100 волонтерів разом. Однією з яскравих акцій була тижнева акція у селі Шепетині, де волонтери створили молодіжний простір (сайт Смизької територіальної громади, 2020). Загалом у співпраці з БУРом активно в громаді функціонують та розвиваються два молодіжні простори.
2. Мала громада і співпрацю з Українським католицьким університетом у 2021 році, в рамках якої студенти УКУ спільно з місцевою громадою взяли участь у акції по малюванню муралу з нагоди дня відповідальності (У Смизькому парку на стінах намалювали нові мурали, 2021).
3. “Даруємо добро дітям” (щороку команда у складі членів організації, молодіжної ради та волонтерів відвідують 60 родин у скрутні в усіх населених пунктах Смизької селищної ради, щоб подарувати душевного тепла, подарунки і трохи святкового дива напередодні Дня святого Миколая. З розвитком організації акція планує масштабуватися, щоб також допомагати цим дітям у СЖО з навчанням, стажуванням та корисними можливостями для самореалізації. До благодійної ініціативи долучилися понад 80 благодійників, (сайт Смизької ТГ, 2021)
4. Також еконапрямок є досить популярним, багато еко толок, одна з таких акцій було долучення до спільної толоки від всеукраїнської акції Let's do it, Ukraine на Всесвітній день прибирання, акцій з висаджуванням дерев, однак з них це створення алеї відповідальності.

5. Важливим діючим проектом у даній громаді є проєкт «Лінія життя», який народився у 2020 році, місію якого є створити спільноту відповідальних людей, які вміють рятувати життя! Проєктом пропонується курси про життя і його цінність, щоб побороти страх і розпач в екстрених ситуаціях, оскільки є «золоті» хвилини, протягом яких кожен може врятувати життя (з особистих спогадів інтерв'юера Віти Костюк, весь текст знаходиться у додатку Д).
6. Великодній кошик для дітей ВПО - було виготовлено 85 корзин (з оркестрами та подарунками: у Смизі влаштували Великоднє свято, 2022).

Цінним є в даній громаді підхід, з яким організовує волонтерську діяльність громадська активістка Смизької ТГ Віта Костюк, що сприяє якісному залученню волонтерів, це підхід за трикутником потреб, який відповідає на такі запитання:

- Що отримає волонтер від участі в нашому проєкті?
- Що отримає громада від того, чим ми займаємося з волонтерами?
- Що отримає наша організація від волонтерів?

Даний підхід дозволяє мінімізувати конфлікти й усім сторонам, які долученість до волонтерства мати свою вигоду в цьому.

Партнерами у волонтерстві в громаді є приватні підприємці, бізнес, Єврошпон-мига, угорська екуменічна організація, УОП, БУР, Ротарі клуб, молодіжні простори "Тур", "Сова". Також громадський сектор активно шукає альтернативні джерела фінансування, в основному це подання заявок на грантові кошти.

До волонтерства активно залучені 1-2% мешканців громади, тобто це приблизно сотня активістів у громаді. Свого роду це спільнота людей, які розуміють, що таке волонтерство й що це частина їхнього життя, ті, які мають спільні цінності й вони передають ці цінності своїм дітям. Залучення до волонтерства відбувається поступово, бо розуміємо, що не зразу люди будуть вкладати свій ресурс в щось невідоме й робити багато дій, тож варто більше розповідати про наші акції у соціальних мережах, мати телеграм канал й також активно використовуємо живі зустрічі й сарафане радіо. Депутат Смизької ТГ в наданому інтерв'ю цікаво заявив, що є громадяни, це якраз ті, які активно беруть участь в діяльності громади й населення (98-99%), які можуть час від часу добровільно допомагати, але це скоріше

як виняток. І наше завдання, щоб кількість тих, хто є населенням поступово зменшувалося, а збільшилася кількість громадян в ідеалі до десяти відсотків.

З початком війни кількість тих, хто допомагає, збільшилася, створився волонтерський хаб й усі зусилля волонтерів були спрямовані на допомогу армії та ВПО, було проведено 2 дні таборів вихідного дня для дітей ВПО спільно з іншими дітьми громади. У той же час з війною є бачимо певний виклик, що інші ініціативи затихли, бо переключилися на підтримку ЗСУ.

Окрім цього громада має намір розвивати учнівське самоврядування та відповідно учнівське волонтерство, а також сприяти інтеграції людей літнього віку та людей з інвалідністю через створення "Університету третього віку". Дана ініціатива громади вимагає теж залучення волонтерів для проведення дозвілля, організацію просвітницьких, культурно-мистецьких заходів для людей літнього віку та осіб з інвалідністю з метою їхньої залученості до життя громади.

Характерними викликами у впровадженні волонтерської діяльності у територіальній громаді зі слів місцевої активістки те, що "у бюджеті немає коштів на це", бо влада не вважає це пріоритетно й робить це для галочки, є свої виклики у залученості молоді до волонтерства. Тому треба більше часу для діалогу й доносити важливість для чого розвивати волонтерський рух в громаді, що і є пріоритетно робити громадському сектору через просвіту та систему крутих тренінгів, які плануються цього року.

З іншої сторони, як зазначив депутат Смизької ТГ, що люди виростили на суботниках, на колгоспах примусове використання дармової робочої сили. Зараз підхід помінявся, але їм (мешканцям громади) ще досі здається, що влада їх хоче використати, щоб підсвідомо закрити певні питання. Тобто нагальним питанням є низький рівень довіри до влади. Чітка розділеність суспільства на неактивних й пасивних та активних людей, які волонтерять та беруть активну участь у громадському житті свідчить про "бульбашку", які собі волонтерять у своєму колі й нічого не роблять із значною більшістю пасивних. Натомість потрібно намагатися показувати й транслювати вплив на усіх жителів громади, що виглядає знаходиться на низькому рівні.

Бачимо в громаді позитивну динаміку щодо вирішення викликів, у стратегії розвитку цієї громади однією з підцілей є “Соціальна інтеграція та зміцнення ідентичності громади” (у ній йдеться про такі ключові моменти, як забезпечення ефективної комунікації та сприяння **розвитку ініціативної згуртованої громади**, відповідальної за свій розвиток.) Громада поставила тему згуртованості на порядок денний у своєму розвитку.

Задля цього Смизька ТГ планує провести ряд заходів:

1. Проведення конкурсу громадських проектів
2. Стимулювання створення об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ)
3. Сприяння регулярному проведенню толоки в населених пунктах громади

Окрім цього, в інтерв'ю депутат органу місцевого самоврядування Андрій Петрук сказав про те, що влада може підтримувати волонтерський рух у визначенні оцінки потреб, оскільки громада має необхідні ресурси й спільно з іншими відділами впроваджує оцінку потреб громади. Така практика особливо популярною стала після прийняття закону про соціальні послуги (2019).

Він також зауважив, що завжди є розділеність між владою та суспільством через різні часом світогляди, але насамперед влада та громадяни вони є одним цілим й громаді потрібно до того робити кроки, які можна відслідкувати у поданій вище стратегії розвитку.

Висновки до 2 розділу

Для аналізу наявної волонтерської діяльності й соціальної згуртованості та подальших рекомендацій було проведене й проаналізоване дослідження, використовуючи етнографічний метод та опитування у вигляді шести інтерв'ю (по два представники Стрільківської, Жовтанецької та Смизької громади: один з них це був представник громадського сектору, інший - влади, у тому числі ФСР).

Кожна з вказаних громад має свої особливості в розташуванні, свої сильні та слабкі сторони, що звісно впливає на різні темпи розвитку даних громад та стратегій розвитку, які дотичні прямо або непрямо до соціальної згуртованості. Найперше те,

що в усіх трьох ТГ є різні суб'єкти здійснення волонтерства, навколо яких згуртовується громада, відповідні є різні підходи до здійснення самої діяльності. Так, у Стрільківській ТГ провідне місце займає Церква й отець Роман Гром, а сама діяльність направлена на розвиток туристичного та культурно-історично потенціалу регіону, у Жовтанецькій ТГ - КЗ «Центр надання соціальних послуг» й фахівець соціальної роботи Христина Яцушко, діяльність направлена на включеність волонтерства в освіта й залучення школярів до добровільної допомоги. Для Смизької ТГ характерна діяльність з молоддю, хоча сама діяльність є різноманітною. Тут провідне місце займає громадський сектор та місцева активістка Віта Костюк, яка у свій час, у 2018 році «привела» в громаду БУР.

Кожен із респондентів зазначив важливість підтримки волонтерського руху зі сторони влади та як це сприятиме згуртованості, а також про необхідність здійснення належної комунікаційної підтримки волонтерських заходів у громаді, згідно з SWOT аналізу обраних громад можна зробити висновок, що комунікація у цих громадах знаходиться на низькому рівні. Звідси впливає той факт, що у стратегічних цілях наявних громад є наявні завдання щодо покращення комунікації.

РОЗДІЛ 3: ДОРОЖНЯ КАРТА ПІДТРИМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСТВА ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАДИ

3.1. Розроблення дорожньої карти підтримки волонтерства в територіальній громаді

Аналіз теоретичного матеріалу та проведене дослідження вказують на необхідність виробляти в територіальній громаді програму розвитку волонтерського руху, на кшталт того, що було прийнято у Львівській ТГ 6 грудня. (Програма сприяння розвитку волонтерства у Львівській міській територіальній громаді на 2023-2025 роки, 2022). За наявності відповідної програми місцева влада зможе вкладати ресурси, в тому числі й фінансові, у підтримку волонтерства та тих людей, які займатимуться його організацією на рівні ТГ. Іншими важливими інструментами можуть стати громадський бюджет участі, молодіжна рада, громадська рада та статутна діяльність КЗ “Центр надання соціальних послуг” про залучення волонтерів до надання соціальних послуг (постанова КМУ щодо деяких питань діяльності центрів надання соціальних послуг, 2020). Усі ці засоби необхідні для якісного розвитку волонтерства в ТГ, адже від цього буде залежати рівень соціального капіталу та згуртованості в самій громаді.

Розроблена дорожня карта (ДК) на аналізі життєвих циклів волонтера, розроблених ГО «Українська волонтерська служба» та ініціатива з якісного залучення волонтерів «Makitra»(2021), програмою розвитку волонтерства у Львові (2022) та опитуванням шести респондентів з трьох територіальних громад. Її важливі складові включають поступовий шлях волонтера, життєвий цикл волонтера, від моменту планування й визначення потреб у громаді до закінчення волонтером своєї діяльності та свята подяки волонтерам.

Для кого дорожня карта? Вона призначена для представників виконавчої влади, а якщо точніше - мова йде саме про менеджерів соціальної роботи, які відповідають за волонтерство в громаді (як було з'ясовано в підрозділі 1.4. ФСР має фундамент із компетенцій необхідний для роботи над волонтерськими програмами та самими волонтерами). Однак розроблену дорожню карту можуть використовувати й

також відділ освіти, молоді та спорту територіальної громади та інші структури, які мають на меті розвивати волонтерство в громаді.

Дорожня карта міститиме шість блоків, які створені на основі колеса залучення від ініціативи «Makitra», які будуть розглянуті поступово.

Рисунок 3.1. Колесо залучення (ініціатива з залучення волонтерів «Makitra»)

Унікальність цього колеса, що він може використовуватися, як для короткострокових акцій чи подій до громаді до річного плану залучення волонтерів та організації підтримки волонтерства у громаді.

Наприклад, візьмемо акцію організації толоки. Спершу збираємо команду організації та чітко між собою узгоджуємо, що ми будемо робити. Далі визначаємо потребу в даній толоці й скільки ресурсів нам потрібно залучити, який вплив ми хочемо досягти, кількісні та якісні показники та як ми про нього можна розказати громаді, яку дію мають зробити волонтери на нашому заході, скільки їх потрібно на нашу толоку та яку роль вони мають. Наступний пункт довіра: чому люди мають прийти до нас й зробити дію, як ми можемо мотивувати, попіклуватися за наших волонтерів, що їм було комфортно - провести інструктаж, забезпечити усіма необхідними матеріалами для толоки, їжею, тощо. Останній етап - де взяти наших волонтерів, нашу ЦА, яка нам потрібно, якими каналами вони користуються та як сформуванати ключове повідомлення залучення на толоку для них.

Дану систему з “колесом залучення” ми використаємо для формування дорожньої карти підтримки представниками влади волонтерського руху в громаді. Волонтерська діяльність може бути безперервним процесом, та все ж варто розділяти

її на певні етапи, до кожного з блоків в ДК буде наведені рекомендації того, як можна підтримувати волонтерство на кожному із секторів залучення.

3.2. Експертне оцінювання та удосконалення дорожньої карти

Дана дорожня карта була оцінена чотирма експертами, які мають значний досвід у розвитку волонтерського руху та завдяки яким вдалося сформувати фінальну версію дорожньої карти, що має перспективи перерости в програму підтримки волонтерського руху.

Експерт 1: Євгенія Кравченко - засновниця ініціативи з якісного залучення волонтерів «Makitra», депутатка у Феодосівській сільській раді.

Експерт 2: Діана Нагорна - випускниця УКУ з програми «соціальна робота», экс-координаторка відділу залучення волонтерів при ГО «БУР», зараз на посаді керівника проєктів й програм кафедри соціальної роботи УКУ

Експерт 3: Максим Туркевич - студент УКУ, координатор українського волонтерського центру

Експерт 4: Віта Костюк - респондентка від Смизької територіальної громади, місцева активістка (див. розділ 2.1.)

Дані експерти дали якісний зворотній зв'язок та рекомендації для покращення дорожньої карти, що вплинули на формування фінальної версії ДК.

Діана Нагорна відзначила включення таких кроків, як комунікація, адаптація та супровід волонтерів, як перевагами цієї карти, оскільки, з її слів, на практиці це часто опущені моменти. Щодо порад, то експертка радила звернути увагу на структуру та зробити її послідовною та цілісною, а також на використання термінів, щоби ті відповідали нормативно-правовій базі.

Про правильне вживання термінології, мова йде про волонтерство, також зауважує інша експертка Євгенія Кравченко. Наприклад, замість того, щоб говорити, що “волонтерство може стати відповіддю на потреби”, то вживаємо “участь людей у волонтерстві.” Бо волонтерство - це явище та інструмент. В іншому прикладі “Волонтерство дозволяє ставати більш спроможною громадою” замість “волонтерства” використовуємо “висока залученість людей у волонтерстві”. А це у

свою чергу може вказувати, що громада є з високим рівнем соціального капіталу та більш спроможною. Бо якщо багато людей волонтерять- це означає, що є широка мережа громадських організацій та що є проактивні люди, які самі організують волонтерські ініціативи. Або є в нас влада, яка створює різні цікаві заходи, активності, які залучають мешканців. Тож поради були прийняті та була змінена відповідна термінологія.

Дана ДК має усі перспективи використовуватися практично, вона може перерости в програму підтримки волонтерського руху в громаді. Як зауважив експерт Максим Туркевич, потрібно усі пункти, рекомендації і тд деталізувати й таким чином має бути дуже чітко визначена межа того, як саме має відбуватись розвиток волонтерства в громаді.

Схожу думку висловила експерт Віта Костюк, що важливо у ДК зосередитися на посиленні спроможності саме громадських організацій та ініціатив, які залучають волонтерів, а самим організаціям розуміти для чого їм люди і як вони зможуть рости і засновувати власні проекти.

Експерта Євгенія Кравченко заявила, що у дорожні карті варто взяти один підхід до взаємодії представників влади й волонтерства, бо у чорновому варіанті, який був запропонований експертам, були рекомендації з двох підходів: 1) що влада має розвивати волонтерський рух в громаді, що не є зовсім ефективно, у даному випадку в колесі слід фокусуватися на тому, що влада долучає мешканців до своїх певних заходів й організує роботу волонтерів, координує їх; 2) що влада має підтримувати розвиток волонтерського руху. Тобто підтримує вже наявні організації, які залучають волонтерів. Другий варіант направлений на взаємодію з громадським сектором, популяризацію та підтримку волонтерських ініціатив, проектів, які вже здійснюються у громаді. Під даний варіант і будуть зроблені певні зміни, які б були зорієнтовані на співпрацю, популяризація волонтерства, яке вже здійснюється громадським сектором: розповідаємо про громадські організації, розповідаємо, чому важливо долучатися до волонтерства, створюємо програму навчальної, інформаційної та фінансової підтримки для громадського сектору.

Щодо відповідальності за виконання даної роботи, то тут Євгенія додала, що мають бути фахівці по роботі з громадськістю. І серед них цю роль на себе можуть взяти й фахівці соціальної роботи.

Щодо блоку комунікації, то дав слушну пораду Максим Туркевич, що можна написати ще окремо про застосування соціальної реклами на білбордах, які може запропонувати місцеве самоврядування. Також даним експертом були внесені ще дві пропозиції, як: сприяння органів місцевого самоврядування в процесі налагодження співпраці між громадським сектором і бізнесом (як медіатор), а також пункт про нормативно-правове регулювання (волонтерські договори і тд).

У перспективі подальших досліджень можна зробити дорожню карту залучення представниками влади мешканців до волонтерства, тут буде трохи інший підхід й система, на відміну від цієї, яка розроблена.

3.3. Дорожня карта підтримки організації волонтерського руху для згуртування територіальної громади

Крок 1. Найявна стратегія та відповідальні люди

Роботу з волонтерами в територіальній громаді варто розглядати як важливий напрям, що потребує цілісного бачення та стратегії. Для формування і впровадження стратегії органами місцевого самоврядування із залученню також представників бізнесу й громадськості потрібно чітко визначити людей, які відповідатимуть за цей напрям і постійно відслідковуватимуть ефективність реалізації стратегії.

Важливо, щоб питання волонтерства не було відірване від іншої діяльності, а наскрізно прослідковувалося в стратегіях розвитку громади, стратегіях зміцнення соціальної згуртованості, бюджетах ТГ й т.д.. Окремо варто звертати увагу на комунікацію та інформування, щоб представники влади, інших організацій, а також самі мешканці громади розуміли що й навіщо робить громада в напрямку розвитку волонтерства і для чого потрібно, зокрема, витратити певні ресурси на розвиток волонтерства у громаді.

Рекомендації:

1. Ухвалити стратегію розвитку громади, у завданнях якої закласти перелік заходів, які б сприяли підтримці волонтерського руху (громадський бюджет участі, підтримка молодіжної, громадської ради, різні конкурси, системи навчань та тренінгів, тощо)
2. Закласти в бюджет кошти на підтримку волонтерської діяльності відповідно до законів України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про волонтерську діяльність", "Про благодійну діяльність та благодійні організації", а також наявних заходів щодо виконання стратегії розвитку громад
3. Запровадити посаду фахівця по роботі з громадськістю у територіальній громаді, а також виділити на це фінансування з коштів бюджету ТГ. І серед тих фахівців цю роль на себе можуть взяти й ФСР та центр надання соціальних послуг. Це важливо в тому, що активісти не мають звернутися до когось по допомогу, якщо виникають певні питання щодо волонтерства. Проте, ця роль має мати чітко прописаний стандарт та посадову інструкцію відповідно.

Крок 2. Визначення потреби у волонтерстві

Участь людей у волонтерстві може стати відповіддю на потреби громади. Тому потрібно чітко усвідомлювати потреби громади та нішу, яку можна "закрити" шляхом залучення волонтерів. Крім того, висока залученість громадян до волонтерства дозволяє громаді ставати більш спроможною та з високим рівнем соціального капіталу, а мешканцям впливати на ті зміни, які вони хочуть бачити перед собою.

Розуміння важливості й цінності залучення до волонтерства дозволяє предметно комунікувати як із самими мешканцями громади, так і з іншими учасниками процесу (організації, бізнес, представники влади, донори та меценати)

Відповідь на ці питання допоможе представникам влади краще зрозуміти потреби громади, та волонтерів й бенефіціарів, що вже є ключовим для якісної роботи з волонтерами.

Рекомендації:

1. Проаналізувати оцінку потреб у громаді (Закон про соціальні послуги, 2019), потреб громадського сектору (за допомогою опитування), а також зробити трикутник потреб (волонтер, громада, влада) й проаналізувати користь від здійснення волонтерської діяльності.
2. Залучення бізнесу й громадського сектору, в тому числі й церкву до планування розвитку волонтерства в громаді через визначення потреби.
3. Скласти реєстр ініціатив, проєктів, закладів, ГО, тощо, куди можуть бути залучені волонтери.

Крок 3. Привернення уваги й комунікаційна підтримка волонтерства

Комунікація - це інформування та роз'яснення, а також привернення уваги до важливості здійснення волонтерства та можливостей самореалізації мешканців громад через волонтерську діяльність. За для цього влада має задіювати усі комунікаційні ресурси, щоб відбулася максимальна популяризація корисності та доцільності волонтерського руху.

Рекомендації:

1. Розробка комунікаційного плану популяризації волонтерства в громаді (визначення цільової аудиторії, основних каналів комунікації; формулювання ключових повідомлень, написання плану по датах, що й коли має комунікуватися на каналах)
2. Створення вкладки “Волонтерська (благодійна) діяльність” на сайті ТГ чи створення такої ж групи у фейсбуці чи в іншому місці, відповідно до визначених каналів комунікації, де є ЦА, де мати постійні рубрики про успішні (ті, що відбулися) волонтерські акції й можливості долучення до волонтерства
3. Визначити ключові заходи, які відбуваються у громаді, як от: День громади, фестиваль бойківської культури й т.д., та здійснювати інформаційно-просвітницьку кампанію організацій чи ініціатив, які залучають до волонтерства (йти туди, де вже відбуваються заходи й комунікувати там про них, які вже в громаді розвивають волонтерство).

Крок 4. Будуємо довіру з волонтерами - адаптація волонтера

Момент адаптації волонтера - період між тим, як він зголосився та його першим волонтерством. У той момент варто подбати про чіткий інструктаж для волонтерів та систему навчання. Волонтер має якнайкраще почуватися, бо головне завдання це те, щоб він і надалі залишився з вами та долучався до волонтерства.

Важливо розуміти як ми включаємо волонтера у життя організації, що ми хочемо знати про нього, а він про нас та як ми підтримуємо мотивацію волонтерів перед стартом.

Рекомендації:

1. Підтримка тих, хто залучає чи організовує волонтерство в громаді через проведення навчань та системи тренінгів; організація конкурсів - громадський бюджет участі, де організації можуть отримати кошти на реалізацію своєї ідеї.
2. Надання ресурсів з боку влади для здійснення волонтерства (наприклад, той же транспорт, щоб привезти волонтерів, тощо); надання владою приміщень, які використовувати для навчань, зустрічей, рефлексій з волонтерами.
3. Підвищити рівень довіри мешканців громади до організаторів волонтерської діяльності шляхом ламання стереотипів та особистої участі представників влади у волонтерстві, показати приклад громаді. Спільна діяльність буде згуртовувати громаду й буде збільшуватися довіра між мешканцями громади, громадським сектором та представниками влади.

Крок 5. Дія. Супровід волонтерства

Важливо показувати приклад в громаді до волонтерства, а також здійснювати супровід й підтримку самих волонтерів, бо завжди можуть виникати якісь проблеми або виклики, які треба вирішувати. ГО “Українська волонтерська служба” пропонує захист волонтера від чотирьох аспектів: від самого себе (емоційне вигорання), від інших волонтерів (вирішення конфліктних ситуацій у середовищі команди

волонтерів), від бенефіціарів (отримувач допомоги порушує правила волонтерів, неадекватно себе поводить, тощо), від влади (незаконні переслідування або інші проблеми). Людина, яка безпосередньо працює з волонтерами, повинна мати базові навички допомоги волонтеру, знати, як вирішувати такі кейси та в разі потреби звернутися до відповідних спеціалістів.

Рекомендації:

1. Наявність супервізора та психолога в громаді, до яких організація чи волонтер безоплатно може звернутися при потребі, якщо це стосується певних проблем, які трапилися через волонтерську діяльність. Серед штатного розпису центру надання соціальних послуг у територіальній громаді є психолог й супервізор, які могли б надавати такі послуги за кошти бюджету ТГ
2. Надання, в разі потреби, безоплатної юридичної допомоги у впровадженні волонтерської діяльності.
3. Лобіювання та адвокація прав громадських організацій та ініціатив, захисту їх від незаконних переслідувань, нещасних випадків та адвокатування щодо удосконалення законів, які сприятимуть покращенню становища тих, хто залучає до своєї діяльності волонтерів.

Крок 6. Вимірюємо, транслюємо та святкуємо вплив

Ще на етапі планування доречно спланувати очікувані результати від волонтерської діяльності, кількості залучених волонтерів та ін. На завершенні кожного етапу можна оцінити наскільки вдалося досягти цілей і ставити нові, поширювати інформацію про отримані результати та відзначити ці досягнення.

Рекомендації:

1. Вимірюємо те, що вдалося досягти. Важливо встановити критерії по яких оцінювати вплив та якість здійсненої роботи організаціями чи ініціативами, які залучають волонтерів.
2. Транслюємо результати у різних каналах комунікації. Як приклад, це можуть бути постери, банери, брошури з результатами проєктів, які відбулися за певний проміжок часу в громаді, які варто розвішувати їх на

території громади про вплив діяльності, кількісні та якісні показники, які вдалося досягти.

3. Святкуємо вплив, який досягли волонтери та їхні команди. Тут може бути якраз організація завершальної рефлексії-дякую для координаторів волонтерських проєктів, громадських організацій, які залучають волонтерів, а також свято подяки - зробити гарну неформальну подію, на якій показати результати, які спільними зусиллями досягла громада.

Висновки до 3 розділу

Була сформована дорожня карта підтримки волонтерського руху, яка складається з шести секторів колеса залучення (розробленої ініціативи з якісного залучення волонтерів в Україні «Makitra»). Відповідно до кожного з секторів (Наявна стратегія та відповідальні люди; Визначення потреби у волонтерстві; Привернення уваги й комунікаційна підтримка волонтерства; Будуємо довіру з волонтерами - адаптація волонтера; Дія. Супровід волонтерства; Вимірюємо, транслюємо та святкуємо вплив) було написано по три найважливіших рекомендації, які допомогли б представникам влади якісно підтримувати волонтерський рух на кожному із секторів залучення. Дані рекомендації були розроблені на основі шести інтерв'ю від представників трьох територіальних громад, де розвивається волонтерська діяльність, а також на основі аналізі життєвих циклів волонтера, розроблених ініціативою з якісного залучення волонтерів «Makitra»(2021), програмою розвитку волонтерства у Львові (2022) й з врахування зворотнього зв'язку та рекомендацій, які надали залучені чотири експерти. Дане практичне дослідження у вигляді дорожньої карти може бути використана громадським сектором та представниками органів місцевого самоврядування для формування програми з розвитку волонтерського руху, яка от нещодавно була прийнята у Львівській ТГ й таким чином ще краще згуртовувати громаду.

ВИСНОВКИ

Децентралізація стала поштовхом до розвитку територіальних громад, у науковому дискурсі все частіше приділяється увага соціальному капіталу, соціальній згуртованості та формування спроможності самої громади. Змінилися підходи і в практиці сучасної соціальної роботи, яка співвідноситься з новими потребами в згуртованій громаді та яка має відповідні нові моделі та методи, які невід'ємно пов'язані з розвитком волонтерських програм у громаді та соціальної згуртованості.

Аналізуючи історичну ретроспективу волонтерського руху, помітно, як українці активно долучалися до безоплатної допомоги тим, хто у потребі та згуртовувалися, коли мали спільні проблеми ще з початків Київської Русі. Останніми роками відповідно до викликів, яке переживає наше українське суспільство, волонтерство набуває нових форм, воно стає масовим явищем й потужним рухом завдяки міцній співпраці, яка розвивається.

Це у свою чергою стимулює до інституалізації волонтерства та його всебічній підтримці з боку відповідних фахівців не тільки з громадської сфери, але й у співпраці з місцевими органами влади. Оскільки, волонтерство є відповідальністю Міністерства соціальної політики, тема підтримки волонтерського руху з боку фахівців соціальної роботи в громадах є надзвичайно важливою. До того ж, аналізуючи професійні стандарти ФСР, вони мають спільні дотики до фахівців, які залучають волонтерів, що з професійно сторони є значною перевагою у підсиленні волонтерського руху.

Невід'ємне місце у покращенні волонтерського руху та соціальної згуртованості є довіра й співпраця трьох секторів: влади, бізнесу й громадської сфери. Останніми роками спільна взаємодія вже приносить свої плоди, якщо подивитися на аналіз волонтерської діяльності та стан громадянського суспільства під час повномасштабного вторгнення. Яскравим прикладом стала Львівська міська територіальна громада, у якій нещодавно був ухвалений документ про підтримку владою розвитку волонтерського руху, який ще більше посилить співпрацю влада - бізнес - громадський сектор.

Для аналізу волонтерської діяльності у територіальних громадах було проведене якісне дослідження з розробленою методологією, у якій йшлося про мету,

завдання даного дослідження, а також покрокову інструкцію до проведення інтерв'ю, перелік респондентів та питань, які були поставлені. В опитуванні взяли участь шість респондентів, по двоє з трьох територіальних громад: Стрілківської, Жовтанецької та Смизької. Аналіз даного дослідження дає підстави вважати про зрілість волонтерського руху з початків створеної територіальної громади та про своєрідні особливості розвитку волонтерства в кожній із ТГ, зважаючи на сильні й слабкі сторони даних громад, ритм розвитку, а також різних суб'єктів здійснення волонтерства (Церква, громадський сектор, КЗ «Центр надання соціальних послуг»), навколо яких згуртовується громада.

Характерними спільними рисами волонтерського руху даних громад є їхня здатність діяти та відповідати на свої виклики чи зовнішні загрози, згуртовуючись та долучаючись до волонтерської діяльності. У той же час, дослідження показало про необхідність фінансової, просвітницької та комунікаційної підтримки організацій, волонтерських ініціатив зі сторони влади, а також у злагодженій співпраці та формуванні й збільшенні довіри між владою й громадським сектором.

Результати дослідження стали основою для написання рекомендацій, які увійшли в дорожню карту підтримки представниками влади волонтерського руху. Вони стосуються шести сфер життєвого циклу волонтерства (від планування до відзначення впливу), які були складені на основі колеса залучення від ініціативи «Makitra». Були залучені також чотири експерти, зворотній зв'язок яких допоміг сформулювати фінальну версію дорожньої карти, що має перспективи перерости в програму підтримки волонтерського руху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва і соціологічна служба Центру Разумкова, 2018
2. Благодійність очима українців від фундації Загорій, 2022
3. Charities Aid Foundation, 2022, https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/caf_world_giving_index_2022_210922-final.pdf
4. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В. А. Поліщук. – Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. – 382 с.
5. Коврига, Л. П., Ковальова, Т. В., Пономаренко, В. Д. (2005). Тлумачний словник сучасної української мови. Харків Белкар-книга, 800
6. Соціальна згуртованість. Чому це важливо для громади. Децентралізація в Україні. (2022, September 9). Retrieved January 16, 2023, from <https://decentralization.gov.ua/news/15453>
7. Кучерносів, В. (2015). Соціальна згуртованість та розбудова спроможностей в українських громадах . Представництво МОМ в Україні . Retrieved from <https://caritas-spes.org/uploads/admin/files/doc7.pdf>.
8. Економічні засади сприяння згуртованості громад : аналіт. доп. / Національний інститут стратегічних досліджень Центр регіональних досліджень ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СПРИЯННЯ ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАД Аналітична доповідь https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/zgurtovanist-dop.-pravki_direktora-red-15.12_01_el_nauk_vidannya_gotove2_07_07_2022.pdf
9. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ. Гриненко А.М., Кирилюк В.В., 2017 <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4033/1/abstracts2017-04-26-28-21.pdf>
10. Кирилюк В.В. Основні чинники формування соціальної згуртованості суспільства / Кирилюк В.В. // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія «Економіка». – Одеса: Видавничий дім «Гельветика». – 2014. – Т. 19. – № 2(5). – С. 55-59

11. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи / Т. В. Семигіна // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. - 2015. - № 1-2. - С. 6-11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2015_1-2_3
12. Ahmadi N. Globalisation of consciousness and new challenges for international social work / Ahmadi N. // *International Journal of Social Welfare*. – 2003. – ¹ 12. – Д. 14–23
13. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 5 с.
14. Семигіна Т. “Робота в громаді: практика й політика” (2004)
15. Лях, Т.Л. (Ред.). (2012). Менеджмент волонтерських груп від А до Я. [Liakh, T. (edit.) (2012).
16. Українська волонтерська служба сайт
17. Про волонтерську діяльність (2011. № 42, ст.435). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>].
18. Волонтерський менеджмент від А до Я с.8-9
19. “Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів” (2001, № 67/2001-рп), URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2001-%D1%80%D0%BF#Text>
20. Український Католицький Університет. (2022, September 28). *В УКУ презентували новий волонтерський напрям «UCU Global Volunteers»*. Український Католицький Університет. Retrieved January 15, 2023, URL: <https://ucu.edu.ua/news/v-uku-prezentuvaly-novuj-volonterskyj-napryam-ucu-global-volunteers/>
21. Калениченко Р.А., *Волонтерство в соціальній роботі: Навч. посіб.* — К.: КиМУ, 2008. — с.70
22. Про волонтерську діяльність. Офіційний вебпортал парламенту України.(2011, № 42, ст.435) .Retrieved January 16, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

23. Про внесення змін до Закону України "про волонтерську діяльність" щодо підтримки волонтерської діяльності. Офіційний вебпортал парламенту України.(2022) Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text>
24. Council for Certification in Volunteer Administration (CVA)
25. Семігіна Т. В., Лиховид Д. О. , 2015
26. Прокопишин, Т., & Акварельна, К. (2019, February 4). *Анна Бондаренко: "Наша ціль - мільйон волонтерів"*. The Ukrainians. Retrieved January 15, 2023, URL: <https://theukrainians.org/anna-bondarenko/>
27. Policy Agenda for Volunteering in Europe, 2011 https://www.vlaanderen.vrijwilligt.be/wp-content/uploads/2015/11/EYV2011Alliance_PAVE.pdf
28. Відділ соціального служіння УГКЦ. Стратегія розвитку соціального служіння УГКЦ (09.09.2022) // <https://docs.ugcc.ua/1598/>
29. МБФ Карітас України. Любов'ю служите один одному. Посібник для організації соціального служіння у парафіях. – Львів: Логос, 2017. – 276 с
30. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021– 2026 роки (Указ Президента України від 27.09.2021 № 487/2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>
31. Про стан розвитку громадянського суспільства України в 2021 році та його зміни на початку 2022 року : аналіт. доп. / [В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан та ін.] ; заг. ред. Ю. Каплан. – Київ : НІСД, 2022. – с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.15>
32. Програма сприяння розвитку волонтерства у Львівській міській територіальній громаді на 2023-2025 роки, 2022 <https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1p8fms98ZCC0pTFoGVD9cRwk9ZfEjkHnD>
33. Етнографічні дослідження у соціальній роботі: погляди ззовні та зсередини, 2020 file:///C:/Users/User%201/Downloads/semigina_etnograf.pdf
34. Смизька громада. (2021, December 21). *Агенція розвитку громад "Інтонанція ЗМІН" та молодіжна рада Смизької громади провели третю благодійну акцію "Даруємо добро дітям", щоб розвивати культуру благодійності і*

волонтерства серед молоді, дорослих та місцевого бізнесу. Смизька громада. Retrieved January 15, 2023, URL: https://smyzka-gromada.gov.ua/news/1640084693/?fbclid=IwAR1IOgwdrsX142loNhmUWj8K_h0wC5T-LiXLxU8O0Ce7g7Vw7685NakziYE

35. Жовтанецька громада. (19.10.2018). У Жовтанецькій ОТГ стартувала "Школа волонтерів". Жовтанецька громада. URL: <https://zhovtanetska-gromada.gov.ua/news/1539932983/>

36. Терендій, М. (26.05.2018). Як господарює Жовтанецька ОТГ? Львівська Пошта. URL: <https://www.lvivpost.net/lvivnews/n/42555>

37. Жовтанецька громада. (3.04.2017). Паспорт спроможної громади. Жовтанецька громада. URL: <https://zhovtanetska-gromada.gov.ua/pro-gromadu-22-25-57-03-04-2017/>

38. Проект стратегії розвитку Стрілківської територіальної громади на 2022 - 2027, 2021) <https://strilky-gromada.gov.ua/strategiya-rozvytku-strilkivskoyi-terytorialnoyi-gromady/proekt-strategiyi-rozvytku-strilkivskoyi-terytorialnoyi-gromady-na-2022-2027/>

39. Карта Стрілківської ТГ <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4244/map>

40. Смизька громада. (07.12.2020). У Шепетині волонтери створили молодіжний простір. Смизька громада. URL: <https://smyzka-gromada.gov.ua/news/1607336016/>

41. Рівненська обласна військова адміністрація (05.09.2022). На Рівненщині за рахунок ВПО найбільше населення зросло у Дубенському районі. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchyni-za-rakhunok-vpo-naibilshe-naselennia-zroslo-u-dubenskomu-raioni>

42. Бондаренко, А. та ін. (2021). Онлайн-тренінг «Залучення та координація волонтерів». URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/involving-and-coordinating-volunteers.html

43. Вайнола, Р.Х., Капська, А.Й, Комарова, Н.М. та ін. (1999). Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку.
44. Ініціатива з розвитку якісного залучення «Макітра» (2022). Колесо залучення. URL: <https://makitra.org/>.
45. Просвіта. (2002). Права людини. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів.
46. Закон про соціальні послуги (2019, № 18, ст.73). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
47. Постанова КМУ щодо деяких питань діяльності центрів надання соціальних послуг, 2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text>

Додаток А. Професіограма фахівця соціальної сфери, який залучає волонтерів
(власна розробка)

11 найважливіших якостей менеджера	Проявлення цих якостей менеджера у 8 компетенціях фахівців у роботі з волонтерами
1. Здатність ефективно управляти собою та своїм часом.	Перше - подбай за себе
2. Здатність усвідомлювати свої особисті цінності.	
3. Визначення цілей роботи, що виконується, і своїх власних цілей.	Планування стратегічного залучення волонтерів
4. Здатність швидко та ефективно вирішувати проблеми.	Привернення уваги та залучення до діяльності нових волонтерів
5. Постійне особисте зростання і розвиток.	Менеджмент продуктивності та впливу діяльності волонтерів
6. Винахідливість та здатність гнучко реагувати на зміни ситуації.	
7. Впливовість на оточення, без застосування прямих наказів.	
8. Використання нових сучасних управлінських методів.	Адвокатування залучення волонтерів в організації
9. Уміле використання людських ресурсів.	Підготовка волонтерів до їхніх ролей, завдань
10. Уміння допомогти іншим у швидкому вивченні нових методів та оволодінні практичними навичками роботи.	Документування залучення волонтерів
11. Уміння створювати та удосконалювати групи, які здатні ставати винахідливими і результативними у роботі	Визнання, святкування та винагородження участі волонтерів

Професіограма фахівця соціальної сфери, який залучає волонтерів	1. Громадянська позиція (розуміння волонтерства, соціальна відповідальність, філантропія)
	2. Повага (гідність людини, приватність, інклюзивність)
	3. Відповідальність (розвиток, співпраця, професіоналізм)
	4. Справедливість (можливості, відкритість й послідовність)
	5. Довіра (чесність, етика, відданість справі)
Інтелектуальні риси: 1. Прагнення до постійного самовдосконалення. 2. Схильність до сприйняття нових ідей та досягнень, здатність відрізнити їх від ілюзорних. 3. Панорамність мислення (системність, широта, комплексність), а також професій на предметність (знання деталей та тонкощів управління).	Професійні риси: 1. Уміння ефективно використовувати кращі досягнення науково-технічного прогресу, інформаційних технологій. 2. Уміння заохочувати волонтерів за добру роботу 3. Уміння ефективно та раціонально розподіляти завдання і відводити на них оптимальний час, постійний вияв ініціативи
Соціальні риси: 1. Схильність керуватися принципами соціальної справедливості. 2. Уміння встановлювати та підтримувати систему стосунків із рівними собі людьми. 3. Тактовність та ввічливість, переважання демократичності в стосунках із волонтерами 4. Уміння брати на себе відповідальність. 5. Уміння заохочувати волонтерів	Психологічні риси: 1. Прагнення до лідерства, здатність до керівництва. 2. Здатність брати на себе відповідальність в екстремальних ситуаціях. 3. Комбінаторно-прогностичний тип мислення (варіативність, темп, гнучкість, інтуїтивність, логічність, прогнозування). 4. Уміння протистояти стресу. 5. Адаптивність, тобто швидка пристосовуваність до нових умов"

до відвертості і групових дискусій

Додаток Б. Запрошення на проведення інтерв'ю

Доброго дня!

Мене звати Орест, я студент 6 курсу магістерської програми із соціальної роботи УКУ. Проводжу магістерське дослідження на тему “Формування соціальної згуртованості територіальної громади шляхом розвитку волонтерської діяльності”.

Запрошую Вас на офлайн/онлайн інтерв'ю для ефективного та результативного дослідження з даної теми.

Завдання дослідження - проаналізувати наявні добрі практики організації волонтерства в громаді та на основі відповідей розробити “дорожню карту” підтримки сталого розвитку волонтерства в ОТГ для представників влади та зокрема для фахівців соціальної сфери

У дослідженні використовуємо такі терміни, як:

- **волонтерство** - вид благодійної допомоги, який полягає у добровільній, безоплатній суспільно корисній діяльності людини або групи людей, спрямована на вирішення або пом'якшення соціальних проблем

- **соціальна згуртованість** - здатність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів шляхом зменшення нерівності та забезпечуючи справедливий доступ до наявних ресурсів.

Приблизна залученість в інтерв'ю: 30-40 хвилин.

Інтерв'ю буде містити 5 блоків: Становище волонтерства у громаді. Мотивація. Залучення волонтерів Партнерства та співпраця з владою. Організація самого волонтерства: успіхи та виклики. При потребі можу скинути список питань, які буду задавати

Інформація, надана Вами, буде узагальнена та вислена Вам на перевірку. Опісля буде використана лише для написання магістерського дослідження та не поширюватиметься третім особам.

Коли Вам було б зручно зустрітись?

Чекаємо на Вашу відповідь і дякуємо за Ваш час та зацікавленість!

Додаток В

Гайд запитальника для проведення інтерв'ю

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) Чи є у вас волонтерство в громаді?

2) Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді.

Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?

3) Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді? (за для покращення екології, допомога армії, гуманітарна допомога, допомога біженцям, іншим вразливим верствам населення (сім'ї СЖО, люди літнього віку, люди з інвалідністю), діти, освітнє, культурне волонтерство)

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Чи хочете, щоб був більший? Якщо так, то що для цього робите?

Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?

5) Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?

6) Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акції, проекту, тощо

Блок 3: Партнерства

7) Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проекти, приватні меценати)?

8) Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проектів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проектів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль? Якою б ви бачили участь влади в організації та розвитку волонтерства в громаді?

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Додаток Д.

Розшифрування інтерв'ю респондентів

1. Розшифрування інтерв'ю з парохом місцевої церкви громади Мшанець отцем Романом Громом

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) *Чи є у вас волонтерство в громаді?* так

2) *Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді. Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?*

Волонтерство як таке було в громаді давно, десь десять років тому про це більше почали говорити. З моїм приходом воно було набагато краще зорганізоване, у цьому допоміг проєкт Мшанецькі колиби - парафіяльний відпочинковий еко-табір. Коли почали організовувати, громада багато разів долучилася до творення. Збиралися на спільне прибирання, облагородження території навколо, біля річки. Всі, хто міг долучався до допомоги, найстарший волонтер був 84 річний дідусь. Крім того громада займається організацією культурних фестивалів, яке повністю організували на волонтерських засадах та виготовлення різдвяних смаколиків з Мшанця, кошти з продажу яких йшли на проєкт по створення колиб.

Як почалося повномасштабного вторгнення ТГ зосередилося на прийомі внутрішньо переміщених осіб брали покинуті хати, де ніхто не живе, облаштовували їх до житлових умов, діставали гуманітарну допомогу, таким чином за весь час громада прийняла 120 людей ВПО. Допомагала громаді й армії, зібрали понад 20 тис.грн. серед 140 хат. й продукти, долучилися спільно з усіма селами ТГ до випікання 600 пасок на передову. Мшанець став центром волонтерського життя в ТГ - те, що робилося там спільно з отцем було прикладом для інших сіл з ТГ.

3) *Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді?* За для покращення екології, культурне волонтерство, допомога армії, допомога внутрішньо переміщених осіб.

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?

50% мешканців громади, які спроможні займатися волонтерською діяльністю, нею займаються, в більшості це люди середнього віку.

5) Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?

Це активно займатися просвітою, тобто чітко давати відповіді й роз'яснювати, що таке волонтерство, для чого брати участь у волонтерстві, показую різними прикладами, як ми робимо щось разом ми отримуємо це набагато більше, ніж отримували б кошти. Також говорю про це на проповідях, зібраннях, показую те, що принцип позитивної суми працює.

Ще велику роль відіграє цей феномен, коли мешканці бачать, як молода людина приїжджає на село й щось буде допомагати для громади. Для людей це було щось дивним й незвичайним.

6) Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акції, проекту, тощо? Публічно показуємо результат у соціальних мережах й звітність.

Блок 3: Партнерства

7) Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проекти, приватні меценати?)

Місцева влада, приватні меценати, які допомагають технікою, різними матеріалами чи грошима, Український католицький університет, ГО “Українська освітня платформа”, ГО “Будуємо Україну Разом” та ГО “Коло”, яке працювало з дітьми ВПО

8) Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проєктів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проєктів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль? Якою б ви бачили участь влади в організації та розвитку волонтерства в громаді?

Так, долучені, можуть підтримувати комунікаційно, матеріально чи, наприклад, надати автобус. Наше бачення завдань влади є те, щоб вона могла підтримати, коли є певні запити й показати приклад для громади

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

-

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

Це приносить задоволення, коли ти йдеш по місцю й бачиш, як ти зробив. Спільна робота ламає стереотипи і для мене, як для священика це важливо свідчити християнські цінності, які яскраво сповідуються через волонтерство

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

Йдуть волонтерити бо по-іншому не можуть, коли ти залучаєшся ти отримуєш задоволення від спільної праці й це найбільше мотивує та заряджає

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

- Відчуття відповідальності, люди розуміють, як треба, то йдуть та роблять.
- Позитивна динаміка волонтерства, коли треба люди стають та роблять
- ламання стереотипів про волонтерство
- волонтерство змінює ментальність людей, що ми це робимо безкорисливо.

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

Найбільші успіхи, це проєкт Мшанецькі колиби , а також організація акцій протесту для відновлення дороги в ТГ. Це були цілодобові акції громадського спротиву, жертівність заради того, щоб дійти до спільного вирішення проблеми. Самоорганізація громади була як під час Майдану - все робилося спільнотою активних людей громади.

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

1. Відчувається що ті, хто не беруть участь хочуть знецінити роботу своїх одножителів
2. Не посваритися під час волонтерства, як люблять люди, хто більше зробив
3. Вирішуємо ці виклики те, що показуємо добрі приклади для інших.

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Ставати й робити

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади

Так, маємо 2 яскравих кейси: згуртованість жінок у допомозі поселення ВПО та автономний процес волонтерської команди, яка може діяти самостійно без мене

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

Ми задіюємо 20% можливостей, дуже багато обмежень є в голові. Маємо ще кілька проєктів, над якими плануємо працювати, один з них це музей Михайла Зубрицького та бойківська хата

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Ми можемо більше вірити й це процес, чим більше ти задіяний в процес тим більше користі ти й громада отримуєте поступово й це сприяє згуртованості.

2. Розшифрування інтерв'ю з головою Стрілківської ТГ Миколою Дрізд

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) *Чи є у вас волонтерство в громаді?* так

2) *Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді. Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?*

Активне волонтерство, до якої долучилася вся громада почалося з початків війни повномасштабного вторгнення, виникла потреба з допомогою армії та ВПО: розселення та розподіл гуманітарної допомоги.

3) *Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді? (за для покращення екології, допомога армії, гуманітарна допомога, допомога біженцям, іншим вразливим верствам населення (сім'ї СЖО, люди літнього віку, люди з інвалідністю), діти, освітнє, культурне волонтерство)*

Розвиваються різні напрямки, зараз пріоритетним є допомога ВПО

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) *Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Чи хочете, щоб був більший? Якщо так, то що для цього робите? Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?*

Люди середнього віку, але загалом кожен у свою міру долучався. Ми про це комунікуємо через різні засоби.

5) *Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?*

Різні способи й методи наприклад фейсбук сторінка, центр надання соціальних послуг.

6) *Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акції, проєкту, тощо*

Розказуємо, що ми хочемо робити та яка їхня діяльність. Зараз під час війни всі свідомі.

Блок 3: Партнерства

7) Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проєкти, приватні меценати?)

Насамперед, це парафія отця Романа Грома, а також міжнародна допомога Рокада, Юнісеф, польська громада Гміна та місцевий бізнес.

8) Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проєктів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проєктів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль? Якою б ви бачили участь влади в організації та розвитку волонтерства в громаді?

Є зараз співпраця з благодійними фондами й партнерами, з якими хочемо працювати. Ми намагаємося підтримувати зв'язки з громадським сектором й в тому й має полягати роль влади у співпраці з тими, хто вже робить діяльність

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

Так, через центр надання соціальних послуг, який проводить здійснення потреб.

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

Не люблю публічності, допомагаю, але стараюся про це не говорити, потреба мотивує

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

Мотивує взаємопідтримка й допомога

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

Волонтерство згуртовує та об'єднує, це і вплинуло

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

Вирішення потреби усіх ВПО, які приїхали 1700, це нереально велика к-сть для нашої громади. таке саме стосується військових.

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

Все важче й важче організувати благодійні кошти й рятують організації, які можуть закрити запити, тому треба просто делегувати громадським організаціям.

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Підтримувати потрібно волонтерський рух, допомогти організувати всю роботу відповідально. Ми відкинули всю роботу під час вторгнення й зорганізували всю допомогу з аналізу потреб до її вирішення.

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади

Так, люди згуртувалися допомагаємо, хто чим може: картоплею чи закруткою, це й допомагало нам вистояти - наша згуртованість до вирішення запитів й проблем. Перешкодою є відсутність якісної інформації та чіткої потреби.

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

Співпраця з партнерами та робота з аналізом потребами

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Через підтримку волонтерського руху в громаді, організацію спільних благодійних подій, ярмарків, тощо.

3. Розшифрування інтерв'ю з ФСР Жовтанецької ТГ Христиною Яцушко

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) Чи є у вас волонтерство в громаді?

З 2019 року розвиваємо в громаді волонтерство за допомогою заходів та акцій. Пік волонтерства почався з повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

2) Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді. Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?

З початку роботи фахівця із соціальної роботи в громаді почав діяти напрям роботи «Школа волонтерів» з того часу волонтерство почалося розвиватися, пізніше включилася освіта і вже вчителі розвивають серед освітян і школярів. Дітям було цікаво, а мешканцям сіл було незвично і цікаво, що то таке (діти роздавали солодкі подарунки для престарілих і дітей із сімей СЖО, проводили різні акції посеред вулиці). З моменту повномасштабного вторгнення волонтеріат різко зріс, як в кількісно так і в вікових категоріях. Під час війни волонтерами йшли всі, в'язали сітки, різали тканину, сортували продукти і гуманітарну допомогу. Для людей старшого віку волонтери організовували соціальне таксі. З кропіткої праці по гуманітарній допомозі вилилося в групу підлітків волонтерів. Які працюють цілодобово, підтримують морально, фізично як з місцевими людьми так внутрішньо переміщеними особами (організують різні заходи, вистави, патріотичні концерти).

3) Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді? (за для покращення екології, допомога армії, гуманітарна допомога, допомога біженцям, іншим вразливим верствам населення (сім'ї СЖО, люди літнього віку, люди з інвалідністю), діти, освітнє, культурне волонтерство)

Основний напрямок волонтерства допомога з армії, гуманітарна допомога та культурне волонтерство.

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Чи хочете, щоб був більший? Якщо так, то що для цього робите? Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?

Відсоток не великий, але активні молоді люди, але працюємо щоби була заміна.

5) Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?

Проводимо анкетування з учнями, розповсюджуємо фото роботи волонтерів.

6) Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акцій, проекту, тощо?

Залучаємо до різних акцій, організації заходів.

Блок 3: Партнерства

7) Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проекти, приватні меценати?)

На даний час ми тільки розвиваємося, вчимося. А підтримують місцеве самоврядування (сільських голова підтримую молодіжні ініціативи).

8) Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проектів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проектів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль? Якою б ви бачили участь влади в організації та розвитку волонтерства в громаді?

З влади залучені працівники КЗ «Центр надання соціальних послуг» та працівники відділу культури, сім'ї та спорту. На мою думку влада мала би більше підтримувати фінансову сторону і закріпити приміщення для зборів волонтерів.

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

Так, надають підтримку організаційну, навчальну і професійну підтримку.

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

Внутрішнє задоволення потреби бути самореалізованим.

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

Важко сказати, в кожного своя мотивація. Хтось йде за компанію, хтось просто, щоб вдома не сидіти, хто для свого внутрішнього задоволення або з цікавості.

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

Багато навчилася від волонтерів і нові знайомства.

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

Громада стає дружнішою, привітнішою для гостей, ВПО.

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

Найбільший виклик це в віковій категорії, молодь виїжджає, одружується (переїжджають), потрібно постійно виховувати наступаюче покоління.

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Давати більше свободи в роботі фахівцям із соціальної роботи.

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади?

Наша громада є дуже згуртована, формуються люди навколи сільського голови і фахівця із соціальної роботи.

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

Я маю надію, що волонтерство буде переростати в громадську організацію. І діяльність молоді переросте в щось більше.

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Волонтерство більшості формуються навколо людини, яка вміє організувати, повести за собою, що сприяє згуртованості людей.

4. Розшифрування інтерв'ю з громадською активісткою Людмила Сенишин

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) *Чи є у вас волонтерство в громаді? Так*

2) *Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді. Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була? до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?*

З початку реформи децентралізації та утворення ОТГ почалося й активно розвиватися волонтерство, у тому дуже сприяли органи місцевого самоврядування, робота фахівців із соціальної роботи в громаді, який започаткували проєкт «Школа волонтерів». А під час війни, то було все, в основному це допомога ВПО.

3) *Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді? (за для покращення екології, допомога армії, гуманітарна допомога, допомога біженцям, іншим вразливим верствам населення (сім'ї СЖО, люди літнього віку, люди з інвалідністю), діти, освітнє, культурне волонтерство)*

Основними напрямками є молодіжне волонтерство та допомога ВПО

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) *Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Чи хочете, щоб був більший? Якщо так, то що для цього робите? Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?*

Більшість це молодь, але під час всі доєднуються

5) *Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?*

Говоримо про волонтерство, найкраще це сарафанне радіо

6) *Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акції, проєкту, тощо?*

Пояснюємо важливість самого волонтерства

Блок 3: Партнерства

7) Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проєкти, приватні меценати?)

КЗ «Центр надання соціальних послуг» та працівники відділу культури, сім'ї та спорту, була співпраця з ЛОФом

8) Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проєктів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проєктів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль? Якою б ви бачили участь влади в організації та розвитку волонтерства в громаді?

Так, вони є партнерами. У суспільства є багато стереотипів щодо громадського сектору, люди не мають довіри до нас, бо думають, що ми від когось й будемо агітувати їх голосувати за якусь партію. Люди готові допомогти сусідові чи конкретній людині, але не долучатися до того, що робить організація та влада. Важливо крок за кроком працювати над довірою та проведенням активної просвітницької роботи щодо ламання стереотипів.

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

Так, підтримують та є організаторами різних акцій та подій

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

Долученість до добрих справ й до покращення своєї громади

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

Різна, але думаю виклики, які стоять перед нами: АТО, ковід, а тепер повномасштабне вторгнення

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

Згуртованість та єдність

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

Стали більш згуртованими відповідати на ці виклики, що нас оточують

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

Залучення людей та нестабільність діяльності молоді

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Працювати над довірою, ламанням стереотипів про волонтерство

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади?

Так, безперечно й на це впливає волонтерством. Яскравим прикладом це діяльність після як орки визволяти прийшли

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

Значні, з кожним разом все більше й більше наше суспільство розуміє цінність волонтерства

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Спільна праця гуртує

5. Розшифрування інтерв'ю з депутатом Смизької ТГ Андрієм Петруком

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) *Чи є у вас волонтерство в громаді?* так

2) *Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді. Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?*

Почалося з початків війни, повномасштабного вторгнення, старалися допомогати місцевим жителям, потім виникла потреба з допомогою армії та ВПО: розселення та розподіл гуманітарної допомоги.

3) *Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді? (за для покращення екології, допомога армії, гуманітарна допомога, допомога біженцям, іншим вразливим верствам населення (сім'ї СЖО, люди літнього віку, люди з інвалідністю), діти, освітнє, культурне волонтерство)*

Усі потрохи, але найпріоритетніше це допомога ВПО.

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) *Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Чи хочете, щоб був більший? Якщо так, то що для цього робите? Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?*

Люди середнього віку 30-40, але також є молодь, Я розділяю людей на громадяни яких один відсоток й населення, які можуть час від часу добровільно допомагати, але це скоріше як виняток, більше про людське око, що скажуть люди. Громадян я бачу всюди населення більше це збір коштів, вони з такої позиції, що є влада хай роблять.

5) *Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?*

Сарафанне радіо, група у вайбері, де є 80 відсотків мешканців

6) *Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акції, проекту, тощо?*

Під час акції намагаюся провести роз'яснювальну роботу, залучаю мешканців, щоб вони сказали свою позицію, коли щось не так чи мають певні поради щодо даної акції.

Блок 3: Партнерства

7) *Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проекти, приватні меценати?)*

В основному це бізнес, бізнес динамічно розвивається в співучасті волонтерського руху, в них є розуміння важливості ще й коли їхній бізнес розвивається динамічно та без корупцій. Є хіба паралельна організація з футболем в людей є довіра трішки приймають участь в благодійництві. Ну й звичайно це організації та проекти, якими опікується наша активістка Віта Костюк.

8) *Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проектів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проектів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль?*

- підтримка волонтерського руху владою послаблює саме волонтерство тобто ми розділяємо що робить влада, що робить громадська сфера

- максимальна пропаганда про корисність й доцільність волонтерського руху на прикладі інших яскравих громад

- запровадити бюджет участі, конкурс громадських проектів - ми провели у громаді, але фінансувати не могло чим

- показати можливості, де можна взяти ресурси, податися на грант

- передбачати певні приміщення, де можна облаштувати простір й провести зустріч з волонтерами

- завжди є розділеність влада й суспільство влада і є громадяни, але вони є як одне ціле й цього потрібно прагнути

- 30 років ми мало приділяли національно-патріотичному вихованні, але в майбутньому буде масштабуватися це. Люди вирости на суботниках на

колгоспах було примусове використання дармової робочої сили нас гнали, щоб задурно долучилися. Підхід змінився, але їм ще досі здається що влада їх хоче використати щоб підсвідомо закрити певні питання. Люди мають ще цю ментальність.

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

Вони роблять свою роботу, але не чути, щоб були дотичні до волонтерства

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

У 1993 році поїхав в польщу потім у німеччину там зрозумів що українці не відрізняються в контексті можливостей від німців й поляків, у нас все є те саме - ми можемо зробити щось подібне просто в нас ще є оці залишки радянщини. Я не хочу користуватися плодами праці іншої нації.

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

Індивідуально в кожному бажання змінити цю країну

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

Я зрозумів, що хочу тут бути й допомагати думав, що можна це зробити в швидший напрямок, але бажання, що мої внуки можуть жити в іншій країні додає мені впевненості.

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

Будь-яка акція вона приносить радість та успіх з усвідомленням, що ми це зробили. Найбільше досягнення, коли збільшується кількість волонтерів, громадян, які готові щось робити в цій громаді та країні. Очікування поповнення рядів волонтерів - громадян, якщо нас набереться 10 відсотків це вже буде супер.

Пасіонарна меншість, які пишуть правило ці люди примушують населення жити за цими правилами. населення не маючи активної позиції бракує духу вони погоджуються жити з цими правилами, меншість вирішує що можуть робити.

Нам не треба очікувати, що ми всіх перетворимо волонтерів нам потрібно 10 відсотків, в ідеалі 20 відсотків

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

- 1) Виховання молоді й над цим працюємо, активно популяризуючи пласт. Не всі це витримують й це нормально. Не всім бути волонтером, активістом.
- 2) Люди позиціонують волонтерську діяльність, як незаконною, що громадська діяльність має бути все повністю на альтруїзмі. І ці стереотипи треба розвіювати.

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Витримки та насаги тим, хто є волонтерами

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади

Завдяки зовнішнім загрозам. Вони згуртовують нас. Путін для прискорення формування нашої нації зробив більше, ніж будь-хто з міністрів.

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

Знищити олігархію нарощувати довіру до волонтерства. Ті волонтери, які могли переконатися, що їхня допомога була використана за призначенням й бачать швидкий результат, то більше довіряють. Так і нам треба розвивати

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Для мене це еволюційний процес, кількість волонтерів ніколи не перейде 20 відсотків.

6. Розшифрування інтерв'ю з місцевою громадською активісткою Смизької ТГ Вітою Костюк

Блок 1: Знайомство з волонтерством громади

1) *Чи є у вас волонтерство в громаді?* так

2) *Як давно? Розкажіть історію благодійності та волонтерства у вашій громаді. Коли почалося у вас волонтерство? Як ставилися жителі громади? Якою вона була до повномасштабного вторгнення та якою є зараз?*

Все почалося з 2018 року, коли приїхав табір Будуюмо Україну Разом. Бо до того волонтери асоціювалися з тими, хто допомагає та возить гуманітарку. З цього моменту нам вдалося по-іншому поливитися на волонтерство, вдалося зробити громадський простір.

3) *Які види (напрямки) волонтерства розвиваються у Вашій громаді? (за для покращення екології, допомога армії, гуманітарна допомога, допомога біженцям, іншим вразливим верствам населення (сім'ї СЖО, люди літнього віку, люди з інвалідністю), діти, освітнє, культурне волонтерство)*

Спільні толоки, проєкт «Лінія життя», Великодній кошик для дітей ВПО .

Блок 2: Мотивація. Залучення волонтерів

4) *Приблизно який відсоток мешканців громади залучена до волонтерської діяльності? Чи хочете, щоб був більший? Якщо так, то що для цього робите? Хто є вашими волонтерами? Діти, молодь, люди середнього віку?*

Молодь

5) *Як залучаєте мешканців громади до волонтерства?*

Сарафанне радіо, група у вайбері, де є 80 відсотків мешканців

6) *Які є механізми роботи з волонтерами після їхнього залучення до акції, проєкту, тощо?*

інформування про всі деталі, рефлексії

Блок 3: Партнерства

7) Хто в громаді є партнерами, які сприяють розвитку волонтерства? (ГО, БФ, Церква, РО, бізнес, міжнародні проєкти, приватні меценати?)

Бізнес, молодіжна рада, влада

8) Чи відбувається комунікація з владою щодо взаємодії в реалізації волонтерських проєктів? Чи долучені представники влади до волонтерських соціальних проєктів? Хто з представників влади залучений до організації та проведення волонтерських подій, в чому полягає їхня роль?

- широке інформування
- допомога з пошуком грантів
- запровадити бюджет участі

9) Чи пов'язані фахівці соціальної роботи з волонтерством у Вашій громаді? Якщо так, то як?

Не дуже

Блок 4: Організація

10) Яка мотивація є особисто у Вас долучатися до волонтерства?

Мене мотивують діти та бажання їм зробіть краще майбутнє

11) Що, на Вашу думку, мотивує мешканців громади?

Індивідуально в кожному бажання змінити цю країну

12) Назвіть позитивні фактори того, як волонтерство вплинуло на Вас, волонтерів та саму громаду?

Формування спільноти волонтерів, які розуміють, що це таке та є згуртованими.

13) Який найбільший успіх у громаді Ви спостерігаєте із розвитком волонтерства? Що вдалося досягти?

Здійснені акції, маємо багато різних організацій

14) Які виклики у громаді бачите із розвитком волонтерства? Як вирішували дані виклики або як плануєте?

Недовіра до влади

15) Які поради можете дати для громад, які хочуть розвивати волонтерство?

Брати на себе відповідальність й робити

Блок 5: Соціальна згуртованість громади

16) Чи вважаєте Вашу громаду згуртованою? Чому? Що цьому сприяє? Що перешкоджає? На Вашу думку, чи стала громада більш соціально згуртована завдяки волонтерству? Якщо так, то назвіть приклади

Спільні акції нас згуртовують

17) Які подальші можливості для розвитку волонтерства та зокрема для формування соціальної згуртованості бачите у громаді?

Розвивати довіру та підтримку для громадських організацій

18) Як волонтерство, на Вашу думку, може сприяти згуртованості?

Так, є в цьому багато прикладів

Додаток Д. Історія громадської активістки Смизької ТГ Віти Костюк про її проєкт “Лінія життя”

Важливим діючим проєктом у даній громаді є проєкт «Лінія життя», який народився у 2020 році. Народився від суміші болю, надії та бажання змінити ситуацію, яка торкається сучасного суспільства. Автор ідеї Віталій Костюк вже 18 років працює на станції Кременецької ЕШМД, за роки практики бачив десятки випадків, коли до приїзду швидкої не зробили жодних спроб врятувати життя і смерть потерпілих наставала через ненадання домедичної допомоги. У такі моменти вся вина і відповідальність лягає на лікарів, які прибули... Але ніхто навіть не здогадується, що твориться в душах цих людей, адже вони звичайні медики, а не чарівники і супергерої. Проте кожен в такі моменти мріє про супергероїв, які б могли бути поруч з потерпілим у перші хвилини нещасного випадку і надати базову підтримку життя до приїзду швидкої.

Ключова точка болю полягає в тому, що вартість життя людини знецінена, а страх втратити близьких травмує людей, руйнує довіру і призводить до розпачу, що ми нічого не можемо змінити.

Наше рішення: ми даємо простір, в якому люди більше дізнаються один про одного. Ми пропонуємо курси про життя і його цінність, щоб побороти страх і розпач в екстрених ситуаціях.

Наша місія – створити спільноту відповідальних людей, які вміють рятувати життя!

Ми даємо розуміння, що кожне життя цінне, що є 3 «золоті» хвилини, протягом яких кожен може врятувати життя. Це – реально і нескладно, але потрібно вчитися і тренуватися.

Ми навчаємо цінувати життя, переосмислювати свої помилки, запобігти втратам, бути впевненішими, сміливішими і брати на себе відповідальність, щоб робити простір навколо безпечнішим.

Отож, проблема, яку ми хочемо вирішити полягає у неналежному та несвоєчасному наданні домедичної допомоги людям, які її потребують, в екстрених ситуаціях.

Наші цілі:

1. Підвищити обізнаність людей у наданні домедичної допомоги та розумінні важливості і необхідності володіння даними навичками задля власної безпеки в екстрених ситуаціях.

2. Створити майданчики для навчання домедичної допомоги у закладах освіти Дубенського і Кременецького районів.

3. Протягом 2022-2024 років навчити надавати домедичну допомогу кожного вчителя основ здоров'я, Захисту Вітчизни та фізичної культури у Дубенському і Кременецькому районі, щоб створити безпечне освітнє середовище.

«Лінія життя» - це не лише про курси з домедичної допомоги, це – проєкт про життя, його цінність та відповідальність!

Ми – молода і маленька команда, яка потребує підтримки та людського ресурсу. Ми шукаємо кошти і партнерів, щоб реалізувати свої задуми і працювати системно! Нас можна підтримати інформаційно, порадами, професійно та фінансово.

<https://www.facebook.com/smyhalifeline>